

1980/81:115

Onsdagen den 8 april

Kl. 19.30

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Regionalpolitiken (forts.)

Fortsattes överläggningen om arbetsmarknadsutskottets betänkande 1980/81:23.

Anf. 89 SVEN HENRICSSON (vpk):

Herre talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande 1980/81:23 anges mycket riktigt att Västernorrlands län sedan år 1960 förlorat i runt tal 6 000 arbetstillfällen i skogsindustrin. Regeringen har lämnat ett förslag beträffande NCB:s framtid, som, om det genomförs, innebär förlust av ytterligare 1 000 arbetstillfällen inom denna näring. Minskningen av antalet industrisysselsatta i länet under 1979 och 1980 genom nedläggning eller personalinskränkning uppgår till 925 personer eller 4 % av de industrisysselsatta. Nya nedläggningshot gäller, förutom NCB-anläggningarna i Köpmanholmen, Dynäs och Johannedal, bl. a. AB Eiser i Sollefteå med åttiofem anställda. Det betyder alltså att ytterligare 1 165 industriarbeten är hotade. I länet pågår en del utbyggnader och strukturrationaliseringar, vilka tillsammans kommer att reducera antalet arbetstillfällen vid industrin med uppskattningsvis 375. Härtill skall läggas den s. k. multiplikatoreffekten, som indirekt leder till förlust av ytterligare 900 arbetstillfällen. Detta har medfört att länsstyrelsen, som tidigare räknat med en sysselsättningsökning mellan 1975 och 1985 med 6 350 arbetstillfällen – och det är en optimistisk beräkning – nu fått minska prognosen till praktiskt taget ingenting i ökning. I detta läge knyts – som vanligt höll jag på att säga – ett visst hopp till den offentliga sektorn. Men som alla vet pågår en våldsam högerkampanj mot en sådan ökning av den offentliga sektorn, en kampanj där det i stället krävs en minskning av antalet offentligt anställda. Regeringens argument är märkligt: Industrin behöver arbetskraften, och den skall inte tas av kommuner och andra. Men då frågar man sig: Hur kan den i Västernorrlands län sviktande industrin – som jag nyss gav exempel på – som lägger ned och permitterar ta emot

eventuell arbetskraft från den offentliga sektorn? Det resonemanget håller inte.

Marssiffrorna från länsarbetsnämnden visar 4 581 registrerade arbetslösa och 2 096 lediga platser, anmälda till arbetsförmedlingen. Trenden pekar alltså på en situation då det går uppemot tre arbetslösa på varje ledig plats.

Läget är betydligt allvarigare än dessa siffror visar. För det första är flertalet av de lediga platserna sådana som kräver yrkesutbildning, dvs. lärare och yrkesutbildade metallarbetare, medan de arbetssökande oftast inte har någon relevant yrkesutbildning. För det andra är det ett känt faktum, att när arbetslösheten är svår, är det många, framför allt hemarbetande kvinnor, som inte anmäler sig till arbetsförmedlingen, trots att de vill ha jobb. En tredje grupp är de 1 589 som i februari befann sig i arbetsmarknadsutbildning. Läget är nu sådant att en stor del av dessa kommer att återgå till direkt arbetslöshet efter utbildningen. Undersökningar visar f. ö. att många inom gruppen förtidspensionerade har fått förtidspension eller kanske sjukbidrag på grund av att det inte fanns något lämpligt arbete.

Detta är, herr talman, en dyster bild, som inte blir bättre genom de stora problem som byggnadsmaterialindustrin uppvisar. I en ort som Söråker i Timrå kommun, där vi har två till byggnadsmaterialindustrin knutna företag – Gullfiber och Gunnebo med flera hundra anställda – drabbas dessa industrier som tillverkar dels isoleringsmaterial, dels spik hårt av den kraftiga minskningen i byggandet under de senaste åren.

Jag vill säga några ord om utvecklingen i allmänhet i Norrland. Jag har sökt belysa den i min motion 619 och har där betecknat utvecklingen i Norrland som en resursexploatering från avlägsna kapitalcentra. Mönstret är genomgående sedan sekler tillbaka. Precis som i kolonierna exploaterades malmen, skogen, vattenkraften och arbetskraften. Många av oss kan själva minnas vägen av vattenkraftsbyggen i våra älvar på 1940- och 1950-talen. Förhoppningarna knöts åtminstone i början till att industrier skulle bli förlagda till närheten av "det vita kolet", som vattenkraften kallades. Men snart fann man nya revolutionerande metoder för kraftöverföring som möjliggjorde transport även av elkraft söderut.

Det gjordes ganska stort väsen av den nya s. k. regionalpolitik som infördes i mitten av 1960-talet. Den kraftiga industriella expansion som kännetecknar utvecklingen i större centra i landets södra delar ledde som vi vet till en överhettning. I detta läge blev det intressant att flytta över en del företagsamhet till Norrland, därför att det där fanns arbetskraftsresurser, samtidigt som staten ökade stimulansåtgärderna. Och då skedde faktiskt en viss expansion i Norrland, och en viss ökning av industrisysselsättningen kunde också ske. Men en sak skall man lägga märke till när man tittar på den här sysselsättningsstrukturen, och det är att det ofta gällde svaga branscher och industrier. Jag tänker på t. ex. textilindustrin, som hade svårt att klara verksamheten i överhettade centra men som begav sig till Norrland på grund av att man fick generösa bidrag. Det var gårdagens dynamiska industrier, dvs. de som inte uppfyllde dagens krav, som begav sig till Norrland och fick

bli ett slags framtidshopp för denna landsända. Det hoppet blev kortvarigt i många fall. Men mönstret var det gamla vanliga.

Landsändan har fått förbli en resurspool, som för sin utveckling är hänvisad till initiativ utifrån. Det framstår numera som klart att denna typ av regionalpolitik inte bryter mot det gamla koloniala mönstret. Men det finns nu, herr talman, en växande tendens i Norrland att få lämna rollen som enbart resursenhet. En strävan finns att regionalt få disponera regionalt förankrade resurser, att få fram nya, mera framtidsinriktade produkter. De regionala utvecklingsfonderna antyder en viss tendens. I motion 1980/81:1100 har vårt parti föreslagit produktionsavgifter på vattenkraftföretagens övervinster som bl. a. syftar till att skapa regionala fonder. Något av denna idé finns också i flerpartimotionen 1427 av Sven Lindberg m. fl., där jag är medmotionär. I motionen föreslår vi att Jämtlands län skall bli försökslän för att "under en period av fem år pröva en friare användning av statliga regionala medel och pröva nya samarbetsformer mellan regionala statliga organ".

Jag vill härmed yrka bifall till motion 1980/81:1427.

I vpk-motionen 619 om inrättandet av ett tvärvetenskapligt forskningscentrum i Västernorrlands län är syftet att uppnå en regionalt förankrad forskning för förädling och ny industriell utveckling. Produktionen i morgondagens expansiva sektorer måste redan i dag initieras. Det är också en fråga om följdriktig utveckling av länets högskola i samarbete med Umeå universitet. Som socialister är vi i vårt parti emot centralbyråkrati och för en decentralisering i betydelsen demokratisering. Det är en vulgäruppfattning som ofta gör sig gällande att socialister skulle vara för centralstyrning. Vi är för en demokratisk decentralisering som ger ökat förtroende åt regionala och lokala demokratiska organ.

Med detta yrkar jag, herr talman, bifall till motion 1980/81:619.

Jag övergår till att kommentera motion 618 om ett åtgärdsprogram för Sollefteå kommun. Situationen i kommunen beskrivs väl i betänkandet på s. 67. Kommunens arbetskraft uppgår till 11 000 enligt SCB:s beräkningar. Av dessa är 1 100 arbetslösa eller föremål för arbetsmarknadsåtgärder i dag. Om allt går enligt det statliga Eisers intentioner kommer inom kort 80 kvinnor att ställas utan arbete. I och med friställandet av dessa 80 har på kort tid denna lilla Norrlandsstad mistat 200 industriarbetstillfällen. Men det har gått rätt tyst till. Antag, herr talman, att det gällt en större stad och proportionellt ett par tusen industrijobb. Då hade säkert bullret varit verkligt hörbart.

I Sollefteå kommuns ytterområden – på platser som Junsele, Ramsele och Edsele – hotas nu underlaget för befolkningens service om detta får fortgå. I en kartläggning av den lokala arbetsmarknaden, verkställd av länsstyrelsen i Västernorrlands län år 1979, förutses – om allt får fortsätta som hittills – en folkminskning på 40 % i den här regionen, och detta kan, som man säger, "skapa stora svårigheter för existerande varuproduktion och för tillvaratagandet av skogsråvara".

Det talas i våra dagar om bristen på råvara för skogsindustrin. Denna brist anses vara upphov till en kris inom industrin. Men en ofta förbisedd

förklaring till virkesbristen är just denna pågående uttunning av antalet människor i skogsregionerna. Här framstår enligt mitt förmenande i blyxtbelysning den bristande samordningen mellan industripolitiska intressen och regionalpolitiska intressen. Denna bristande samordning kan få fördömande konsekvenser när det gäller den framtida virkesförsäljningen till våra industrier. Efter nedläggningarna av industrier i dessa samhällen – de har nämligen också haft en del industrier – står nu moderna industrilokaler öde i Junsele, Långsele och inom kort även i Sollefteå, om Eiser läggs ned.

I motion 1980/81:613 har Nils-Olof Grönhagen föreslagit ett industricentrum i Sollefteå. Jag har ingenting emot att vi för framtiden kan bygga upp många nya industrier i Sollefteå. Den tanken är god. Men jag vill gärna fråga Nils-Olof Grönhagen: Om vi nu har tusentals kvadratmeter – kanske tiotusentals kvadratmeter – industrilokalerna som står gapande tom i Junsele, Långsele och snart i själva Sollefteå som följd av nedläggningar, är det då inte angeläget att snabbt vidta åtgärder för att först och främst skaffa jobb i dessa lediga lokaler? Jag vill gärna ha ett svar på den frågan, eftersom näringsutskottet skjuter över de många problemen på en fattig kommun som Sollefteå i sitt yttrande över min motion om ett åtgärdsprogram för Sollefteå kommun. Herr Grönhagen är ju ledamot i utskottet, och efter vad jag kan förstå har han ingen annan uppfattning än att man snabbt skall upprätta ett åtgärdsprogram för kommunen. Det är nämligen angeläget att gå in för snabba åtgärder i det här fallet. Arbetsmarknadsläget i Sollefteå kommun kräver detta. Inom kort kommer f. ö. mellan 150 och 160 ungdomar från värnplikten och ökar problemen för myndigheterna som söker ordna jobb.

Det är helt i sin ordning om man i detta läge antar ett särskilt åtgärdsprogram – då naturligtvis med hjälp av statliga institutioner – och söker få till stånd en förbättring av situationen. Det är staten som har varit inblandad när denna situation uppkommit. Det är staten som har medverkat både till att vi har fått lokaler för Polarvagnen och till att vi fått de verkstadslokaler som nu står tomma. Därför borde staten också känna sitt ansvar när det gäller att ta rätt på vad som nu blir rester av denna satsning.

Jag menar därför, herr talman, att det är angeläget att snarast få till stånd den av mig föreslagna åtgärdsplanen, och jag yrkar med det anförda bifall till motion 1980/81:618 som behandlas i arbetsmarknadsutskottets betänkande 23.

Anf. 90 NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s) replik:

Herr talman! Jag kan i princip dela Sven Henricssons synpunkter när det gäller att nyttiggöra sig lediga industrilokaler på de orter där de finns. Nu tror jag att han är ute litet för tidigt med denna fråga, för varken Eisers lokaler eller Polarvagnens lokaler i Junsele är disponibla, enligt vad jag vet. Eiser är fortfarande kvar i sina lokaler; Polarvagnens lokaler i Junsele skall, om jag är rätt underrättad, disponeras av en annan industriidkare, som dock inte ännu har kommit in i de lokalerna.

Skillnaden mellan Sven Henricssons syn på detta och min redovisning av industricentraddelen i Sollefteå är att de lokaler som jag hänvisade till i dag står tomma – 5 000 m² i Långsele, som skulle vara helt enkelt ypperliga att använda som en första del av ett industricenter på ett område som omfattar 7.5 ha. Detta tycker jag att man skulle utnyttja i första hand.

Men jag kan vara överens med Sven Henricsson om att de lokaler som så småningom blir lediga skall man naturligtvis utnyttja i första hand, innan man ger sig på att bygga nya lokaler.

Anf. 91 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! I fråga om de lokaler jag nämnt som nu står tomma, t. ex. Polarvagnens, har jag redan i förrgår innan jag reste hit förvissat mig om att de fortfarande inte är använda för någon verksamhet. Inte heller är det klart med någon verksamhet i dessa verkligen ypperliga lokaler. De håller en klass som är enastående – både när det gäller moderniteter och när det gäller personalutrymmen av olika slag motsvarar de alla krav.

När det gäller Eiser tycker jag att vi skall kämpa, både Nils-Olof Grönhagen och jag och alla andra goda krafter, för att stoppa nedläggningen. Men dess värre tror jag att vi får svårt att slåss mot alla de tunga krafter som har för avsikt, och nu genom MBL-förhandlingar kommit överens med personalen om, att lägga ner verksamheten den 1 juli. Där blir det också en hypermodern lokal disponibel. Till detta kommer så de verkstadslokaler som Lättmetallverken disponerar.

Folk reagerar mot just det förhållandet att sedan miljonsatsningar har skett av både stat och kommuner och det har skapats lokaler som var avsedda för sysselsättning, står nu dessa där tillgängliga, utan att någon använder dem. När man då vill gå in och bygga ytterligare lokaler är det naturligt att människorna funderar över om det här inte är angeläget att först utnyttja de lokaler man har.

Jag menar att det finns ett gott perspektiv i Nils-Olof Grönhagens förslag om industricentra. Jag motsätter mig inte att man för framtiden har målinriktningen att även skapa ytterligare industri.

Anf. 92 NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s) replik:

Herr talman! I vår motion beträffande ett industricentrum i Sollefteå ingår inte som någon komponent att man skulle börja med att bygga nya lokaler. Vi hänvisar till de lokaler som redan finns där och som Lättmetallverken har lämnat. Det är 5 000 m² i industrilokaler.

Får jag sedan när det gäller Polarvagnens gamla lokaler säga att om jag är riktigt underrättad så är de lokalerna i dag lediga – eller de står tomma, om jag får använda det uttrycket – men de har för annan verksamhet utlovats till en sågverksägare Sjödin, som driver Mariebergs såg i Kramfors kommun. Om kommunen och sågverksägaren har kommit på kant med varandra i något avscende, så att de inte har kunnat komma överens om hur den här affären skall drivas vågar jag inte uttala mig om. Men jag delar i princip Sven Henricssons uppfattning, att de tomma lokalerna naturligtvis i första hand

Regionalpolitiken

skall användas innan man bygger nya. I mitt ställningstagande betr. Sollefteå ingår inte någon nybyggnad av lokaler, utan det är Lättmetallverkens byggnader som man skall utnyttja.

Anf. 93 SVEN HENRICSSON (vpk) replik:

Herr talman! Faktum kvarstår att det här finns en hel del lokaler som är disponibla, inkl. dem Polarvagnen hade, och det kommer ytterligare.

Jag skulle vilja följa upp detta med en fråga: Varför kunde inte utskottet ha skrivit ungefär så som Nils-Olof Grönhagen här säger, att också utskottet finner det angeläget att man ser till att det blir nya arbetsmöjligheter i tillgängliga lokaler i Sollefteå och att man tar itu med att förstärka arbetsmarknaden där, i stället för att hänskjuta detta uppdrag till en fattig kommun? En fattig kommun som Sollefteå, som är överhopad av svåra finansiella uppgifter, skall nu också se till att den klarar ett åtgärdsprogram för sysselsättningen. Varför, Nils-Olof Grönhagen, kunde man inte i utskottet ha ägnat min motion några positiva ord i detta avseende?

Tredje vice talmannen meddelade att Nils-Olof Grönhagen anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 94 NILS-OLOF GUSTAFSSON (s):

Herr talman! I motion 1980/81:1884 har vi socialdemokratiska riksdagsledamöter från Jämtlands län försökt beskriva den oro och maktlöshet som vi känner inför utvecklingen i vårt län. Detsamma har vi gjort i motion 1980/81:1427, som är underskriven av samtliga riksdagsledamöter från Jämtlands län. Vi har pekat på en del problem som vi anser vara speciella för vårt län. Vi anser också att de kräver speciella insatser för att kunna lösas.

Den hittills förda regionalpolitiken har haft mycket begränsade positiva effekter i länet, och den har inte förmått vända den negativa utvecklingen i länet som helhet.

Några uppgifter:

Trots en viss befolkningsökning på 1970-talet ligger folkmängden fortfarande 12 % under 1950 års nivå.

Befolkningsfördelningen är unik, med en enda tätortsregion.

Var tredje person i länets glesbygd är 65 år eller äldre.

Sedan 1968 dör det årligen fler än som föds i länet. Födelseunderskottet var i medeltal 230 personer per år under 1970-talet.

Jämtlands län är det minst industrialiserade av alla län.

Den totala sysselsättningen är en av de lägsta i landet, räknat på befolkningen i aktiv ålder.

Andelen personer sysselsatta i halv- och helskyddat arbete är nära dubbelt så hög som riksgenomsnittet.

Andelen förtidspensionerade är också nära dubbelt så hög som för medeltalet i riket.

Sju av länets åtta kommuner befinner sig bland de tio kommuner i landet som har den högsta totala utdebiteringen.

Landstingets utdebitering är den näst högsta i landet.

Men vi har i vår motion också pekat på att *allt* inte är nattsvart i vårt län:

Förutsättningarna för jord- och skogsbruk är goda. Länet har t. ex. 12 % av landets skogsråvara. Värdet av de årliga avverkningarna kan uppskattas till 1 miljard kronor. Endast 10 % av den avverkade volymen vidareförädlas emellertid i dag i länet.

Länet är en av landets största vattenkraftsproducenter. Tillgången till andra energiråvaror, såsom torv och flis, är också god.

Länet är ett nyupptäckt minerallän. På senare tid har lovande fynd av metaller och mineraler gjorts på flera håll i länet.

Länet är en mycket stor turistregion. Turistnäringen ger i dag lika stor sysselsättningseffekt som jord- och skogsbruket vardera.

Östersundsregionen är ett konkurrenkraftigt alternativ vid fortsatt decentralisering av statlig verksamhet från Stockholmsområdet.

Den förväntade ekonomiska expansionen i de angränsande Trøndelagsfylkena i Norge kan ge länets näringsliv intressanta utvecklingsmöjligheter.

Den småskaliga näringslivs- och samhällsstruktur som dominerar länet kan också komma att vara en positiv utvecklingsfaktor i framtiden.

I det här aktuella utskottsbetänkandet bekräftas i tabeller, i diagram och på övrigt sätt att vår beskrivning av länets problem är riktig. Men där stannar det. Några åtgärder för att komma till rätta med problemen är inte utskottet berett att tillstyrka, utan med en minst sagt irriterande konsekvens avstyrker arbetsmarknadsutskottet våra förslag. Detta är mycket förvånande. Vad skiljer våra problem från problemen i andra län och orter, som utskottet anser behöva insatser?

Vi blir inte hjälpta av en allmänt välvillig skrivning och ett allmänt deltagande i problemen. Vi behöver konkreta hjälpinsatser, och vi behöver dem nu.

Det enda positiva man kan notera är att socialdemokraterna i reservation 3 tillmötesgår vårt krav på uppförande av ett industricentrum i Sveg, Härjedalens kommun. Jag kan inte tänka mig annat än att våra centerpartistiska vänner på Jämtlandsbanken stöder den reservationen, eftersom de själva motionerat i samma fråga.

Jag bortser inte från att andra orter i vårt land har stora problem och vissa orter mycket stora problem. Jag missunnar heller inte de motionärer som mött större framgångar med sina motioner än vi gjort. Självfallet är det helt förkastligt att ställa ort mot ort, landsända mot landsända. Det är en politik som inte kan bli framgångsrik.

Jag kan dock inte komma ifrån att vi jämtlänningar och härjedalingar har svårare än politiker från andra landsändar att vinna förståelse och gehör för våra synpunkter. Skeendet och utvecklingen i vårt län har skett mer odramatiskt än på många andra håll i landet. Den näringslivssammansättning

länet har med låg industriandel för med sig att länet inte påverkas så starkt av konjunktursvängningar. Näringslivsutvecklingen och arbetsmarknaden genomgår därför sällan dramatiska och uppscendeväckande förändringar. Det allvarliga är i stället att utvecklingen sker genom gradvisa och föga uppmärksammade förändringar.

Problemet med ett sådant utvecklingsmönster är att det är svårt att upptäcka och beskriva förändringarna medan de sker. Effekterna av utvecklingen blir uppenbara först efter ett tag. Även om konsekvenserna av denna gradvisa utveckling blir allvarliga på längre sikt, är det ändå mycket svårt att få genomslagskraft för de argument som påtalar riskerna i den pågående utvecklingen. Inte ens de omfattande utflyttningarna från vårt län under 1950- och 1960-talen uppmärksammades särskilt mycket, eftersom de inte berodde på nedläggningar av stora arbetsplatser.

Det sätt på vilket utvecklingen i länet sker är med sannolikhet en viktig förklaring till att den allvarliga situation länet befinner sig i inte uppmärksammas i högre grad.

Vi har inom länet ansträngt oss för att utveckla det näringsliv som finns och för att i övrigt ta vara på de möjligheter vi har. Inom ramen för länsplaneringen har vi gjort idéinventeringar och en genomgång av de möjligheter länets företag har att skapa ny sysselsättning.

Det ligger inom regeringens kompetensområde att besluta om de flesta av de förslag som lagts fram i olika sammanhang.

1981 års upplaga av vår länsrapport är mer eller mindre en protestskrivelse, där vi sammanfattningsvis konstaterar att det i mycket ringa utsträckning har gått att få gehör för förslag som framförts i tidigare rapporter. Vi anser det meningslöst att nu upprepa förslagen.

Länsrapporten är tagen i politisk enighet och är enligt min mening en svidande vidräkning med regeringens och statsmakternas ovilja och oförmåga att bidra till att lösa länets problem.

Jag har försökt att ge en bild av situationen i vårt län. Jag har också försökt att förmedla den oro som människorna nu känner för fortsatt utarmning, vikande sysselsättning, ungdomar som måste flytta för att få jobb osv.

Herr talman! Jag inser naturligtvis det meningslösa i att yrka bifall till våra motioner, mot ett enigt utskott, men har ändå ansett det vara viktigt att få framföra dessa synpunkter.

Anf. 95 JOHN ANDERSSON (vpk):

Herr talman! I detta betänkande behandlas motioner om regionalpolitiken. En av dessa motioner är jag skyldig till. I den motionen har jag tagit upp de problem som råder i Västerbottens inland. Nu hör det ju inte till det muntraste att läsa och höra statistik. Men hur är det då för de människor som i detta fall är direkt berörda av de siffror som jag kommer att nämna? Det gäller människor som inte har något jobb och som utgör den andel arbetslösa i procent av folkmängden som här följer.

Sorsele kommun leder med 8,1 %. Dorotea har 6,3, Norsjö 5,4, Vilhelmina 5,2 och Åsele 5,1 %. Nu i februari hade Vilhelmina 262

arbetsökande, Dorotca 149 och Åsele 142. Det blir totalt 573 personer, av vilka 260 var kvinnor. Ändå hade under 1980 t. ex. 100 personer flyttat från Vilhelmina, av vilka 70 var ungdomar.

Enligt min mening är den här situationen ohållbar. Ytterligare hot om nedläggningar av arbetsplatser och om minskning av antalet anställda finns ju i dessa regioner. I går kunde länsstidningarna meddela att 90 jobb i Åsele är hotade. I bästa fall kan 20 personer få fortsatt arbete. Och detta är ingen isolerad företeelse. Uppräkningen skulle kunna göras lång. Ändå har inlandskommunerna ställt upp med många miljoner kronor. Bl. a. har Norsjö kommun i ett företag, som nyligen gått i konkurs, satsat 1,8 milj. kr. Staten har också ställt upp med stora pengar. Här kan nämnas den stora satsningen på Algots. Under pompa och ståt överlämnade kommunalpolitiker nycklarna till ägarerna. Av de 1 000 jobb som skulle skapas i länet återstår i dag 63 jobb.

Det hör tyvärr till bilden att företag som startats med stöd från både stat och kommun drivs medan man har tillgång till utbildningsbidrag och andra stödformer. Sedan läggs företagen ner.

Nu räcker det inte med att utskottet konstaterar att det i Västerbottens inlandskommuner finns stora problem när det gäller att hålla sysselsättningen uppe. Det är heller ingen tröst att arbetslöshetssiffrorna där inte är lika skrämmande som i Norrbottens län. Här måste det till andra former av stöd för att lösa sysselsättningsproblemen, så att garantier skapas för utkomst och för möjligheter att bo kvar i inlandskommunerna. För att vända utvecklingen måste mer riktade åtgärder sättas in. Här måste ett statligt åtgärdsprogram till för att en ändring skall ske. Jag är också övertygad om att berörda kommuner efter förmåga kommer att medverka i ett sådant.

Länsstyrelsen i Västerbottens län fastslår också i Länsprogram 1980 att en fortsatt utveckling av vad som nu sker inte kan accepteras. Man påpekar att marginalerna är små innan hela samhällsapparaten undergrävs och slås ut. Därför måste regering och riksdag ta ställning till och med kraftfulla åtgärder garantera fjällkommunernas befolkningsramar och existens.

Enligt min mening är det en riktig bedömning som länsstyrelsen gör. Hur länge kommer man att kunna upprätthålla ett fungerande samhällsliv i dessa kommuner? Hur länge fungerar skolan, varuhandeln, kommunikationerna, ja, all den samhällsservice som är nödvändig för att människor skall kunna leva och bo kvar i dessa kommuner? Hur kommer framtiden att te sig, när ungdomen tvingas flytta och antalet äldre och pensionärer utgör en allt större andel av befolkningen? Frågorna måste ställas, eftersom utskottet med en sådan knusende ro hanterat dessa problemställningar.

Herr talman! Jag har i min motion pekat på att de traditionella näringarna inom dessa kommuner har varit jordbruk, skogsbruk och gruvnäring. Men dessa näringsgrenar har varit föremål för en mycket kraftig mekanisering och rationalisering. Trots det bör det vara möjligt att skapa nya arbetstillfällen inom dessa näringar, främst i form av vidareförädling och genom olika kombinationer av flera sysselsättningar. För det sistnämnda bör det finnas möjligheter framför allt på jordbrukssidan. Det är många som i dag står i kö

för att få köpa eller arrendera jordbruksmark. Åtgärder måste vidtas för att underlätta startandet av nya jordbruk. Där kan en kombination tänkas, t. ex. för bär-, frukt- och grönsaksodling.

Inom skogsbruket kan många nya arbetstillfällen skapas. Skogsvården är mycket eftersatt. Det behövs ökade insatser vad gäller plantering, röjning och gallring. En ökad satsning på skogsvårdsåtgärder är tydligen inte lönsam ur snävt företagsekonomisk synpunkt. I varje fall ser det inte så ut. Men ur samhällsekonomisk synpunkt är sådana åtgärder väl motiverade. Möjligheterna att öka vidareförädlingen av skogsråvaran i inlandet kan inte heller vara uttömda. Även gruvnäringen bör kunna utvecklas. Drift av smågruvor med mobila anrikningsverk är en tänkbar form av gruvverksamhet.

Även om det finns möjligheter att skapa sysselsättning inom de traditionella näringsgrenarna i dessa regioner och dessa möjligheter tas till vara, kommer detta inte att räcka till. Det måste även tillkomma ny industri i länets inland. Också i dessa regioner behövs en satsning på morgondagens industri och produkter. Jag tänker då närmast på elektronik- och dataindustri. Finns det några skäl till att en sådan industri inte skulle kunna lokaliseras till Norrlands inland?

Herr talman! Människorna i Västerbottens inland vill bo kvar i sina bygder, men för detta behövs det sysselsättnings- och utkomstmöjligheter. Trots stora insatser från kommunerna och länsmyndigheterna är situationen i dag ohållbar. Här måste ett kraftigt statligt stöd till, om de fastställda regionalpolitiska målen skall nås. Det behövs ett statligt åtgärdsprogram.

Jag ber att få yrka bifall till motion 1980/81:809.

Anf. 96 ERIK OLSSON (m):

Herr talman! I det betänkande som vi nu diskuterar behandlas bl. a. motion 1980/81:613 angående industricentrum i Sollefteå kommun. Jag vill understryka det som står i motionen beträffande det svåra arbetsläge som Sollefteå befinner sig i och även framhålla att alla krafter måste hjälpas åt att förbättra läget.

Då centralorten ligger i ena kanten av kommunen och avståndet till ytterområdena är drygt tio mil, har jag som kommunalman alltid förordat att industrierna i vår kommun även måste spridas till Ramsele, Junsele och Ådalsliden, för att en levande landsbygd skall kunna bibehållas. Motionärerna förordar nu ett industricentrum lokaliserat enbart till Långsele, ca 1 1/2 mil från centralorten, men jag anser att detta skulle vara en felaktig satsning.

För tillfället har vi ett flertal större och mindre industrilokaler outhyrda, även i de tidigare nämnda ytterområdena. Min uppfattning är att man i första hand bör få till stånd en lokalisering av industrier till dessa, innan man bygger nya lokaler, som kommer att föranleda ytterligare ränte- och driftkostnader för obestämd tid framöver.

Hjälp till lokalisering av industrier till Sollefteå är nödvändig, och det är min förhoppning att departementen skall ha Sollefteå kommun i ständigt åtanke. Att kommunen kommit i denna situation beror till stor del på att det

sedan all vattenkraft utbyggs i våra vattendrag inte kunnat ges arbetstillfällen för de anläggningsarbetare som blivit kvar i kommunen.

Herr talman! Med hänvisning till det sagda ber jag att få yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets förslag i alla delar.

Anf. 97 NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s) replik:

Herr talman! Jag är litet förvånad över Erik Olssons sätt att, från sina utgångspunkter, driva denna fråga. Från länsbanken har vi inriktat oss på att skapa goda förutsättningar i Sollefteå kommun. Om jag nu har förstått Erik Olsson rätt, menar han att man skulle kunna stödja industriverksamhet litet varstans i kommunerna. Vi menar dock att man måste koncentrera verksamheten till ett område, och det är det som vi har föreslagit i vår motion. Som jag ser det är således de synpunkter som Erik Olsson fört fram helt felaktiga.

Anf. 98 ERIK OLSSON (m) replik:

Herr talman! Jag lyssnade på Nils-Olof Grönhagens första inlägg, där han kom fram till att inte ens de industricentra som redan är inrättade haft möjligheter att utvecklas på ett sätt som är på något vis tillfredsställande.

Förslaget innebär inte bara att man verkar för Sollefteå eller någon av de andra tre orterna som socialdemokraterna talar om – det innebär även en tävlan om de industrier som är aktuella för en lokalisering. Av den attityd socialdemokraterna har kan man få intrycket att det fanns en uppsjö industrier som man kan få lokaliserade till olika orter.

För egen del har jag under många års kommunal funktion alltid verkat för att ytterområdena skall ha möjlighet att överleva. Annars har centralorten inte möjlighet att klara den service som är nödvändig i en kommun som Sollefteå.

Jag beklagar att jag inte kan stödja motionen, eftersom jag anser att alla krafter bör sättas in för att Sollefteå skall få en bättre balans när det gäller arbetstillfällen.

Anf. 99 NILS-OLOF GRÖNHAGEN (s) replik:

Herr talman! Om Erik Olsson menar det han säger, varför då inte rösta för den motion som vi har väckt? Han säger själv att det behövs nya arbetstillfällen i kommunen. Vår motion syftar ju till att ge Sollefteå bättre förutsättningar i det avseendet.

När man motionerar om ett industricentrum i en kommun kan man naturligtvis inte splittra förslaget till att gälla en mängd olika lokaliteter på ett flertal platser i kommunen. Jag skulle skämtsamt vilja säga att det verkar som om Erik Olsson är järnvägare och har kommit in på fel spår. Han har inte förstått vad vi har menat med industricentra.

Onsdagen den
8 april 1981

Regionalpolitiken

Anf. 100 ERIK OLSSON (m) replik:

Herr talman! Jo, det har jag nog gjort. De erfarenheter vi har i Sollefteå av industrilokaliseringar har tyvärr många gånger inte varit positiva. Min linje som kommunalman har varit att utveckla de små industrier som finns i stället för att satsa på stora enheter som, har det visat sig, vi inte har möjligheter att få att leva vidare.

Jag poängterar än en gång att kommunen är så stor till ytvidden att det är nödvändigt att vi först ser till att få in industrier i de tomma lokalerna i Ramsele, Junsele och Ådalsliden samt på centralorten. Kommer det sedan ytterligare propåer är det med stor tacksamhet vi tar emot dem. Men jag tror inte på ett industricentrum, som ni vill ha.

Tredje vice talmannen anmälde att Nils-Olof Grönhagen anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 101 STIG ALFTIN (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsläget i Gävleborgs län är f. n. utomordentligt allvarligt. Under februari månad var inte mindre än 10 041 personer anmälda som arbetssökande vid länets arbetsförmedlingar. Kvarstående sökande vid månadens slut var 5 456, en ökning med 630 vid jämförelse med februari 1980. Samtidigt har antalet sysselsättningsskapande åtgärder minskat.

56 % av de arbetssökande är kvinnor.

34 % av totala antalet sökande är ungdomar under 25 år.

Antalet tillgängliga platser har minskat med 1 368 jämfört med februari 1980.

Länets andel av utbetalt regionalpolitiskt stöd är låg, och de statliga insatserna otillräckliga.

Vi har också en förhållandevis låg statlig sysselsättning i vårt län och skulle behöva tillföras ca 2 500 statliga jobb för att komma i paritet med genomsnittet för riket.

En utveckling som också oroar oss i Gävleborgs län är att vi får ett större antal åldringar, personer som är utslagna, personer med förtidspension och sjukbidrag.

Av statistiken för hela riket, som även finns med i utskottets betänkande, framgår det att Gävleborgs län i det här avseendet ligger på andra plats efter Jämtlands län, och detta inger stor oro med tanke på framtiden. Vi har också en mycket låg sysselsättningsfrekvens, och drygt 20 000 personer beräknas stå utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Den borgerliga utslagnings- och nedläggningspolitiken har som synes gett resultat i vårt län.

Näringslivet i Gävleborgs län är i hög grad uppbyggt på tunga basindustrier inom järn och stål samt papper och massa. Dessa basnäringar sysselsätter direkt ca 25 000 anställda, och indirekt är ca 125 000 personer av länets innevånare beroende av dessa basindustrier för sin försörjning. Gävleborg är därför det län som närmast Norrbotten är mest beroende av utvecklingen inom basnäringarna i vårt land.

Om man ser till utvecklingen under en längre period har Ljusdals kommun haft de största problemen när det gäller sysselsättning och befolkningsminskning. Men f. n. är det Hofors kommun och Söderhamns kommun som har de största problemen. Båda de här kommunerna har under de senaste åren fått uppleva stora påfrestningar, bl. a. genom förändringar i basindustrierna.

I Hofors har man på kort tid förlorat ca 2 000 arbetstillfällen, främst beroende på sysselsättningsminskning inom stålindustrin. Hofors är i förhållande till sin storlek kanske den kommun som har drabbats hårdast i vårt land. Hofors har också en mycket ensidig arbetsmarknad med små möjligheter för kvinnor och ungdomar att få jobb.

I Söderhamnsområdet har osäkerheten om utvecklingen under lång tid varit stor. Nedläggningar och förändringar inom pappers- och massaindustrin, som bildar basen i kommunens näringsliv, påverkar sysselsättningen och utvecklingen även inom andra samhällsområden i kommunen. Söderhamn har länge haft en hög arbetslöshet bland ungdomar.

F. n. pågår en strukturutredning som syftar till en samordning även inom skogsmaskinindustrin och berör sysselsättningen i Hälsingland. Direkt berörda i den här utredningen är ca 600 anställda vid Kockums i Söderhamn och ca 500 vid Östbergs Fabriks AB i Alfta.

Det finns anledning för oss i riksdagen att nu noga följa den här utredningen och utvecklingen på området, där även utländska intressen gör sig gällande. Regeringen och Statsföretag måste slå vakt om den svenska skogsmaskinindustrin och jobben vid Kockums i Söderhamn och Östbergs i Alfta, två orter där medborgarna är mycket beroende av dessa jobb.

Vi socialdemokrater på Gävleborgsbänken har tillsammans väckt en rad motioner på olika områden som har behandlats i det här betänkandet. Jag kan nämna att vi i motion nr 623 har framfört förslag om olika regionalpolitiska åtgärder för vårt län, sammanfattade i sju olika punkter. Vi har i motion 606 tagit upp behovet av ett regionalt utvecklingsbolag i Gävleborgs län. I motion 393 har vi tagit upp frågor om statligt stöd till vissa industrilokaler, osv.

I motion 833 har vi begärt en översyn av regionalpolitikens mål och medel enligt de i motionen angivna riktlinjerna. I motion 338 har vi tagit upp frågor som berör inrättandet av lokalrådgivare vid lantbruksnämnden i Gävleborgs län, och i motion 339 har vi tagit upp driftstödet till glesbygdsbutikerna.

Det är av naturliga skäl inte möjligt att nu här i detalj redovisa och argumentera för förslagen i alla dessa motioner. Arbetsmarknadsutskottet har emellertid med mer eller mindre positiva skrivelser i betänkandet avstyrkt våra motioner. Jag inser det meningslösa i att yrka bifall till dessa motioner mot ett enigt utskott.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag emellertid betona att vi socialdemokrater på Gävleborgsbänken kommer att fortsätta att bevaka och arbeta med de här frågorna, som har så stor betydelse för utvecklingen och framtiden i vårt län.

Onsdagen den
8 april 1981

Regionalpolitiken

Anf. 102 BERTIL MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Jag har i motion 1060 framställt två yrkanden. Det första gäller att riksdagen uttalar att Söderhamn och Hofors inplaceras i stödområde 5 i stället för som nu i stödområde 3. Det andra avser att riksdagen uttalar att nämnda kommuner skall ifrågakomma vid utlokalisering av statlig verksamhet: det skall gälla både förvaltning och industri.

Utskottet avstyrker båda yrkandena med hänvisning till att frågorna är föremål för behandling i regering och andra instanser. Trots detta vill jag yrka bifall till motion 1060.

Jag vill samtidigt poängtera att jag inte tror att mina motionskrav – om de skulle bifallas – löser undersysselsättningsproblemen i Hofors och Söderhamn, inte heller de avfolkningsproblem som är förknippade med bristen på arbete. För detta krävs naturligtvis helt andra åtgärder, som bl. a. Jörn Svensson redogjort för tidigare i debatten i dag. I morgon kommer våra talesmän att visa på konkreta krav när det gäller stålindustrin som, om de förverkligas, skulle kunna innebära att man utvecklar den basnäringen i stället för att som nu mer eller mindre halvera den.

Nu är det inte bara Hofors och Söderhamn som har stor brist på arbetstillfällen, utan detta gäller praktiskt taget hela länet, som Stig Alftin här har visat. Men situationen i de båda nämnda kommunerna är mera prekär än i övriga. Hofors är exempelvis den kommun av samtliga i landet som haft den största procentuella befolkningsminskningen 1980. Söderhamn har förlorat ett stort antal arbetstillfällen och står inför risken att under 1980-talet förlora ett par tusen ytterligare.

Jag har i januari lämnat in ett antal motioner som tar upp konkreta industriprojekt för länet. Dessa är inte föremål för behandling i det här betänkandet. De kommer upp vid ett senare tillfälle, efter vad jag förstår.

När det nu saknas en regionalpolitik sådan som den skisserats av Jörn Svensson får jag och andra använda de medel som står till förfogande. Jag menar då att en uppflyttning av Hofors och Söderhamn till stödområde 5 kan ha den betydelsen att den kan stoppa den befolkningsminskning som nu pågår. Den kan också i bästa fall bryta det ensidiga näringslivet i Hofors, som hittills gett de negativa konsekvenserna för kommunen. SKF Steel är den industri som helt dominerar näringslivet, som under hela 1970-talet minskat antalet anställda och som även i dag fortsätter den politiken.

Mitt andra krav, utlokalisering av statlig verksamhet till nämnda kommuner, är naturligtvis också betydelsefullt. Gävleborgs län är ett av de län som ligger under riksgenomsnittet när det gäller antalet anställda i statlig verksamhet. Hofors har dessutom en ytterst liten del av länets statliga verksamhet.

Gävleborgs län ligger i täten när det gäller antalet arbetslösa och utslagna. Utskottet kostar på sig vänligheten att säga att man är medveten om länets problem och kan tänka sig att Gävleborg kan bli föremål för förstärkta regionalpolitiska insatser. Man är också medveten om att länet har en i

förhållande till riket jämförelsevis stor undersysselsättning och hög arbetslöshet.

Jag skall, herr talman, avstå från att vidare utveckla länets problem och de åtgärder som bör vidtas. I stället väntar jag tills de industripolitiska frågorna senare kommer upp till behandling.

Men jag måste säga några ord till Stig Alftin. Ni har ett stort antal motioner från den socialdemokratiska riksdagsgruppen i Gävleborgs län, och många av dem är bra. Det är en märklig ordning att när de kommer upp till behandling i kammaren har ni aldrig några yrkanden. För det kan väl inte vara på det sättet att utskottets behandling av era motioner är välvillig eller att utskottet har tillgodosett era krav i motionerna? Möjligtvis är det så på en punkt, nämligen när det gäller att vissa kommuner – såvitt jag förstår avser det Hofors – eventuellt skall komma upp i stödområde 4, men det är i så fall det enda krav som är tillgodosett.

Varför är det så oviktigt att yrka bifall till dessa motioner? Låt vara att era socialdemokratiska kamrater i arbetsmarknadsutskottet inte har behagat befatta sig med dem. Men det behöver ju inte betyda att de är oväsentliga för länet. Man kan få intrycket att inte ens ni själva är angelägna om dessa motioner, eftersom ni avstår från att yrka bifall till dem. Egentligen skulle jag göra det, men jag avstår. Låt mig dock fråga Stig Alftin, som är socialdemokraternas talesman för dessa motioner, varför ni inte yrkar bifall till dem. Det är inte första gången det händer här i kammaren.

Anf. 103 STIG ALFTIN (s) replik:

Herr talman! Naturligtvis anser vi, Bertil Måbrink, att dessa motioner är mycket viktiga. Det visar inte minst det arbete vi har lagt ned på dem och de förslag vi har ställt. Vi har f. ö. följt dessa frågor under lång tid.

Som Bertil Måbrink känner till är det dock ganska meningslöst att yrka bifall till en motion som ett enigt utskott har avstyrkt. Det inser vi. Att yrka bifall till alla motioner är ett slags politik som vi överlåter åt vpk att sköta. Vi vill ägna oss mer åt resultatpolitik i stället för att här i kammaren yrka bifall till förslag som bara stöds av ett fåtal ledamöter. För oss är det viktigare att uppnå resultat än att i tid och otid yrka bifall till en mängd motioner.

Anf. 104 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Jag betvivlar inte att ni har lagt ned mycket arbete på dessa motioner. Jag sade också att det var bra motioner. Visst har ni även sett till att människorna i Gävleborgs län har fått vetskap om dessa motioner. Ni såväl som övriga länsriksdagsmän har ju fått god publicitet med anledning av dem.

Givetvis har människorna i Gävleborg utgått ifrån att ni har följt upp motionerna och slagits för dem här i kammaren. Det är ju så människor tar för givet att det går till.

Vilken resultatpolitik har ni uppnått genom att agera på det sätt som ni har gjort? Jag skulle bra gärna vilja veta det. Nej, det är en uppgiven politik som ni för. Ni skriver motioner, ställer hyfsade krav, talar om för människorna i

Gävleborgs län vilka dessa krav är och invaggar dem i tron att ni slåss för dem här i riksdagen. Sedan har Stig Alftin mage att säga att man driver resultatpolitik, vilket inte vpk skulle göra. Ja, mycket skall man få höra innan öronen ramlar av.

Anf. 105 STIG ALFTIN (s) replik:

Herr talman! Det vore intressant att få veta hur många motioner som vpk har fått kammarens gehör för bland de hundratals motioner som man dag ut och dag in har begärt votering om.

Anf. 106 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Om förutsättningen för att skriva en motion, Stig Alftin, skall vara att man är säker på att få igenom den i kammaren, då skall man över huvud taget inte skriva några motioner. Nej, anledningen till att man skriver en motion är att man anser att den innehåller ett riktigt krav för exempelvis ett län. Sedan slåss man för motionen i fråga ända fram till voteringen. Det är det viktiga i sammanhanget.

Tredje vice talmannen anmälde att Stig Alftin anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 107 WIVI-ANNE CEDERQVIST (s):

Herr talman! I Gävleborgs län bor nästan 294 000 människor. Av dessa är ca 130 000 förvärvsarbetande. Vid månadsskiftet mars-april uppgick antalet anmälda kvarstående arbetslösa vid länets arbetsförmedlingar till 5 456. Det är siffror som för oss påminner om 1930-talet. Av dessa 5 456 är 3 067 kvinnor, och 34 % är ungdomar under 25 år.

Gävleborgs län består av två landskap – vi har Hälsingland i norr och Gästrikland i söder.

Det brukar sägas, herr talman, att gästrikar och hälsingar har olika kynnerna. Gästrikar betraktas som allvarliga och ordkarga, medan hälsingarna är pratglada och lätt får hälsingebloodet i svallning.

Det kanske kan ha sin förklaring i att de två landskapen har så olika struktur. Hälsingland har kuperad terräng, med skogen och de stora vidderna, medan Gästrikland är platt och kännetecknas av bruksorter med järn- och stålhantering.

Stig Alftin har tidigare tagit upp våra problem i Gävleborg. Jag vill därför begränsa mig till att redogöra för situationen på bruksorterna i Gästrikland.

Järn- och stålindustrin har historiskt sett haft avgörande betydelse för utvecklingen i Gästrikland. Det gäller i speciellt hög grad i Hofors och Sandvikens kommuner.

Näringslivet på dessa bruksorter har en mycket besvärande snedstruktur. Den tunga tillverkningsindustri det här är fråga om har tidigare ställt stora anspråk på manlig arbetskraft och vid högkonjunktur även på kvinnlig arbetskraft.

SKF i Hofors och Sandvik AB i Sandviken är de helt dominerande företagen och svarar för de flesta arbetstillfällena i resp. kommun.

Det har både för- och nackdelar för en kommun att vara beroende av ett enda företag. Även under normala omständigheter är det alltid en nackdel att i en kommun vara beroende av utvecklingen vid ett på orten dominerande företag.

Hofors kommun är den kommun i vårt land som är mest beroende av stålindustrin. Av de industrisysselsatta i kommunen 1980 var 93 % anställda vid SKF Steel. Mellan åren 1976 och 1980 minskade antalet anställda vid SKF:s anläggningar med 640 personer. Folkmängden i Hofors har minskat med nära 3 400 personer under åren 1965–1980. Enbart under 1980 utgör minskningen preliminärt 309 personer eller 2,9 %, vilket är den högsta siffran procentuellt sett bland samtliga kommuner i landet.

Strukturumvandlingen inom stålindustrin har varit kännbar även för Sandvik AB, vilket återspeglar sig i en minskning av antalet anställda. Ca 700 arbetstillfällen har försvunnit vid Sandvik de senaste fyra åren – alla genom s. k. naturlig avgång. Det här är en oroväckande utveckling, vilket visar sig i ökningen av antalet arbetslösa. Och det är ungdom och kvinnor som drabbas hårdast. Vi behöver en utökning av arbetsmarknaden på bruksorterna. Klart är att kommuner och företag själva inte kan lösa dessa alltmer växande problem. Ett ökat statligt engagemang är därför av största vikt.

Utlokaliserad statlig verksamhet eller annan företagsamhet behövs på bruksorterna för att klara sysselsättningen. I det regionalpolitiska betänkan- de vi nu debatterar behandlas en mängd motioner från oss socialdemokrater i Gävleborg. Där finns förslag på åtgärder för att vi skall komma till rätta med våra problem.

Våra motioner blir dock avstyrkta av utskottet. Det finns dock en ljuspunkt – om än liten. Det är vad utskottet skriver på s. 46: "Regeringen bör därför bemyndigas att då särskilda skäl föreligger bevilja stöd till kommuner utanför stödområdena 4, 5 och 6 för uppförande av industrilokalerna."

Frågan är dock om en kommun som t. ex. Ockelbo kommun i Gästrikland, som inte har eller har haft en egen stålindustri i kommunen men som är beroende av en sådan i en grannkommun, också kan få detta stöd. Det är min förhoppning att även kommuner i denna belägenhet skall kunna få sådant stöd.

Jag instämmer med Stig Alftin i att det är ganska meningslöst att yrka enligt utskott yrka bifall till en motion. Jag har därför, herr talman, inget yrkande, men ber att få återkomma.

Anf. 108 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Jag måste upprepa frågan: Varför är det meningslöst att yrka bifall till de här motionerna – viktiga motioner – bara därför att ett enligt utskott avstyrkt dem? Är det genant att yrka bifall? Ni får väl ta era utskottskamrater i örat – de som inte förstått vilka problem som finns i Gävleborgs län och bl. a. i bruksorterna i Gästrikland. Eller anser ni att ni

har fått era krav tillgodosedda? Wivi-Anne Cederqvist säger ju att ni inte har fått det. Bemyndigandet att ge stöd för industrilokaler till kommuner som ligger utanför stödområdena 4, 5 och 6 är en mycket liten del, och vi vet oerhört litet om hur mycket pengar det ger.

Vad är det som gör kraven mindre viktiga bara därför att ett enigt utskott avstyrkt dem?

Anf. 109 WIVI-ANNE CEDERQVIST (s) replik:

Herr talman! Att lyssna på Bertil Måbrink är ungefär som att lyssna på de unga SSU-arna där hemma, som tror att man direkt skall kunna få igenom vad man föreslår i en motion. Har man varit med några år så vet man att det tar litet tid. Först skall man övertyga de egna partivännerna – och vi vet att vi kommer från olika delar av landet. När man sedan når det resultatet är det dags, och då vet vi att vi lyckas.

F. ö. har vi noterat vad som står på s. 71 i betänkandet:

”Utskottet erinrar om vad ovan anförts om insatser i bruksorterna i Bergslagen. De förstärkta regionalpolitiska insatserna kan även komma Gävleborgs län till godo. När det gäller motionärernas förslag noterar utskottet att de i stort överensstämmer med vad länsstyrelsen lagt fram i Länsprogram 1980. De förslagen bereds f. n. i regeringens kansli. Med hänvisning därtill avstyrks de motsvarande motionsyrkandena.”

Det var därför, herr talman, jag avslutade med att säga att jag ber att få återkomma.

Anf. 110 BERTIL MÅBRINK (vpk) replik:

Herr talman! Återkomma kan man ju göra varje år – och det gör ni. Och sedan finner ni er i att få era krav avslagna.

Jag är glad att jag betecknas som en ung, aktiv människa. Det skulle vara värre om Wivi-Anne Cederqvist betecknat mig som en gammal stofil. Men det kan hon ju inte göra, för jag är ändå på alerten i de här frågorna.

Sedan är det väl, Wivi-Anne Cederqvist, viktigt att för människorna i sitt hemlän visa vad som är rätt och att slåss för det och utnyttja de möjligheter som man har i den här kammaren. Det kan man göra genom att yrka bifall till sina motioner. Det höjer också aktiviteten ute bland människorna från det län som man kommer ifrån.

Wivi-Anne Cederqvist vet inte heller riktigt om hon får avslag eller inte. Först måste vi väl rösta, och sedan kan vi ta diskussionen. Är det så säkert att det är meningslöst att yrka bifall till motionerna? Hur vet Wivi-Anne Cederqvist det? Hon kanske får majoritet för dem här i kammaren. Det viktiga är väl att pröva den möjligheten.

Anf. 111 WIVI-ANNE CEDERQVIST (s) replik:

Herr talman! Det torde väl inte vara Bertil Måbrink obekant att man inte vinner framgång genom att yrka bifall till en motion, när ett enigt utskott har avstyrkt den. Dessutom tror jag mig förstå att den tid kammaren har till sitt förfogande inte skulle räcka till, om var och en av riksdagens ledamöter

yrkade bifall till sina motioner. Så mycket har jag lärt mig under de år jag har varit ledamot av riksdagen.

F. ö. har den negativa trenden för Gävleborgs län uppstått under de senaste fem åren med borgerlig regering. Om vi gemensamt röstar på de socialdemokratiska reservationerna och stödjer den socialdemokratiska politiken, tror jag att vi så småningom även skall komma till rätta med problemen i Gävleborgs län.

Nr 115

Onsdagen den
8 april 1981

Regionalpolitiken

Anf. 112 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Den industriella basen uttunnas alltmer, vilket med all tydlighet visar sig i Norrlandsregionerna och Bergslagen. Bergslagen, den svenska industrialismens hjärta, håller nu på att ödeläggas helt, framför allt med avseende på dess basnäringar. Bergslagen är också mycket sårbart på grund av att basnäringarna inte är integrerade framåt i produktionskedjan. Bristen på övergripande industripolitik i vårt land både förr och nu gör att Bergslagen kan gå en mycket dyster framtid till mötes. Den nuvarande exportinriktade industripolitiken förvärrar Bergslagets ogynnsamma situation. Den här inriktningen med utflyttning av kapital och verkstadsföretag, utflyttning av forskning och utveckling samt export av gruv- och stålteknologi – bl. a. kommer väl de nya råstålsprocesserna att exporteras – och den svenska handeln, som till stor del sker inom de multinationella företagen, slår hårt mot den här regionen. Resultatet kan vi avläsa i bl. a. Dalarna. Inom gruv- och stålnäringen har Borlänge på några år förlorat 620 arbeten, Falun 70, Ludvika 650, Smedjebacken 90, Hedemora 430 och Avesta 920, sammanlagt för hela länet 2 780.

Länsplaneringen pekar på en ytterligare nedgång, nedläggning eller nästan nedläggning av gruvor och en kraftig minskning inom stålindustrin. I länsprogrammet visar man på en nästan katastrofal utveckling och säger också att man enligt investeringsplanerna inte förväntar sig någon sysselsättningsutveckling. Man ser i stället att det är förknippat med stora sysselsättningssvårigheter. Det kan rent av bli en relativ sysselsättningsminskning, trots de stora investeringar som sker vid bl. a. Domnarvets Jernverk.

I vad gäller gruvorna kan man i alternativ länsplanering se att vi kanske har bara en gruva kvar år 2000 med ungefär 300 anställda. Det kan bli en dyster utveckling.

När det gäller stålindustrin kan vi förlora flera tusen arbetstillfällen under senare delen av 1980-talet.

Beträffande massa- och pappersindustrin är att märka att tillverkningen i Kopparbergs län kan komma att halveras fram till år 1990 eller år 2000.

Träindustrin kommer inte att expandera utan ställa till stora svårigheter för kommuner som Gagnef, Orsa och Säter.

Verkstadsindustrin, som regeringen och andra hoppades skulle vara motorn i den svenska ekonomin, kommer inte att expandera i Kopparbergs län. I stället visar länsplaneringen på status quo eller kanske på en minskning. Det framhålls också att sysselsättningssituationen inom den kommunala sektorn kommer att i hög grad påverkas av vad som sker inom bl. a. industrin

– naturligtvis skulle man vilja säga. Detsamma gäller landstingssektorn. Enligt de här prognoserna kan det bli stora svårigheter från vårdpolitisk synpunkt på grund av den negativa utvecklingen inom industrisektorn.

Den nuvarande regionalpolitiken kan inte och har inte kunnat påverka den här utvecklingen. Den regionala obalansen fortsätter och förstärks. Flyttlansen håller på att packas i Dalarna i dag. Det enda som hindrar detta är att det i dag inte existerar någon expansiv stor arbetsmarknad i landet som de skulle kunna åka till. Vi måste naturligtvis, som Jörn Svensson tidigare i dag har framhållit, skapa en ny industri- och regionalpolitik med styrmedel och en övergripande planering. Det är helt nödvändigt.

Den temporära förstärkningen av det regionalpolitiska stödet till de kommuner som drabbas av gruv- och stålkrisen, som innebär att man i princip skall ha samma förmåner som i stödområde 4, kommer i det allvarliga läge som Bergslagen befinner sig i att ha mycket litet eller ringa värde. Det är nämligen helt otillräckligt. Om man tar detta på allvar måste man ju redan nu bestämma sig för en annan inriktning. Och det måste man göra nu, för Bergslagen förblöder. Samhället måste bildligt talat ställa upp med ett rejält tryckförband för att rädda vad som räddas kan i avvaktan på en ny industri- och regionalpolitik, av den modell som vpk har föreslagit i motion 1106.

Vänsterpartiet kommunisternas krav i motion 1836 om ett åtgärdsprogram för Bergslagen är nödvändigt att förverkliga. Det är en skyldighet för hela samhället att utveckla stålindustrin, behålla gruvorna, öka förädlingsgraden och därmed utveckla verkstadsindustrin, införa ett planerat skogsbruk, förädla papper och massa ytterligare, utveckla träindustrin, öka byggandet, se till att vi har en rejäl samhällsservice och se till att vi sätter in energiproduktionen så att den skapar sysselsättning.

Herr talman! Med detta vill jag yrka bifall till motionerna 1836 och 1106.

Anf. 113 YNGVE NYQUIST (s):

Herr talman! Flera representanter från Bergslagen – här kan nämnas Örebro län, Kopparbergs län och Gävleborgs län – har i motioner begärt revision av stödområdesindelningen.

Som skäl har vi från Kopparbergs län – och motsvarande kan naturligtvis anföras av de övriga länsrepresentanterna – åberopat nedgången i gruv- och stålindustrin. Denna nedgång har betydande efterverkningar i verkstadsindustri och serviceföretag. På grund av den svaga konjunktur som dessa dominerande branscher nu arbetar i dras vi med stora svårigheter i gruvorna i Västerbergslagen, i stålindustrin och ända upp till kalkbruken i Siljansområdet. Orsa i silureringens utkant är särskilt hårt drabbat.

Jag skulle kunna fortsätta med att tala om hur det ligger till i fråga om byggarbetslösheten och om trähusfabrikernas situation. Men Lars-Ove Hagberg har ju före mitt anförande gjort en uppräknning när det gäller arbetsmarknadssituationen, och eftersom den är riktig finns det ingen anledning för mig att upprepa den.

Från att tidigare ha avvisat motioner som rört ändringar i stödområdes-

indelningen kommer nu arbetsmarknadsutskottet med ett eget förslag. Det föreslås i betänkande 23 en temporär förstärkning av det regionalpolitiska stödet i de orter i Bergslagen som drabbats av strukturomvandlingen i stålindustri och gruvnäring. Stödet skall därmed uppgå till den nivå som gäller inom stödområde 4. Då ges det bl. a. möjlighet att få stöd till kommunala industrilokaler. Det är en av många åtgärder som måste till för att stoppa Bergslagens svårigheter.

Det är så till vida en framgång för de bygder jag företräder. Det finns därför anledning att uttala ett tack till utskottet för förslaget. I svensk regionalpolitik i dag finns det så få positiva saker att även en liten detalj måste ses med glädje. De många bruks- och gruvsamhällena, som har en industrivan befolkning, måste få leva vidare.

Nu gäller det att se hur regeringen kommer att ta till vara dessa nya möjligheter i fortsättningen. Vi ser det som angeläget att följa upp hur Bergslagskommunerna möts när de besöker regeringen i sina framtida ärenden.

Jag ber därmed att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna och bifall till utskottets hemställan i fråga om övriga punkter i betänkandet.

Anf. 114 HANS PETERSSON i Hallstahammar (vpk):

Herr talman! Bergslagen, dvs. det bälte med traditionell bergshantering som finns i landskapen Gästrikland, Dalarna, Närke, Södermanland, Värmland, Västmanland och faktiskt också i Norduppland, hotas nu av kriserna, främst inom skogs- och stålindustrierna. Trots en månghundraårig utveckling av produktionsmedlen och ett sedan många generationer nedärvt yrkeskunnande och trots dessa basnäringars betydelse för all industriell utveckling i vårt land kommer nu nedläggnings-, avskeds- och permitteringsbuden snabbt.

Många bruksorter är direkt hotade. Om den s. k. utvecklingen får löpa fritt, så kommer hela denna region att inom kort köras i botten. Följden blir en omfattande bruksdöd och avflyttning. Redan nu är läget för ungdom och kvinnor svårt, då man generellt kan sägas ha haft anställningsstopp inom basnäringarna under stora delar av 1970-talet.

Skogstillgångarna har under lång tid varit utsatta för rovdrift. Kortsiktiga lönsamhetsberäkningar har medfört att skogsråvaran inte förädlats i tillräckligt hög grad. Kännetecknande för både Värmland och norra Dalarna är de stora kalhyggen som visar att här har funnits skog som snabbt har omvandlats till pengar. Samtidigt har sysselsättningen stadigt minskat. Skogsindustrin sviktar i brist på råvara och investeringar och under krav på hög och snabb profit.

Gruvdöden har varit förfärande i Bergslagen. Endast ett fåtal gruvor är vid liv. Järnmalmen överges nu i snabb takt. Guld och silver börjar bli intressantare.

Handelsstålsindustrin har genom SSAB-besluten tvingats in i en avvecklingskarusell som nu snurrar allt fortare. Domnarvet och Oxelösund har båda

haft stor betydelse för Bergslagens liv. De mindre handelsstålverken lämnas att själv dö. Specialstålsindustrin har fått en allvarlig knäck genom nedläggningen av Spännarhyttan. Hyttan blåses ned i morgon, om jag är rätt underrättad.

Den offentliga sektorn i den här regionen är inte så utvecklad som i andra delar av landet, vilket framgår om man gör en genomsnittlig jämförelse. I Bergslagsregionen har vi färre anställda inom statlig verksamhet, vi har genomsnittligt färre daghem än i landet i övrigt och vi har en högre arbetslöshet bland kvinnor.

Jag skulle kunna rada upp oerhörda mängder av problem som hänger samman med Bergslagens kris, men det faktum att det har lagts fram ett tjugotal motioner med anknytning till Bergslagskrisen tycker jag talar sitt eget språk, och jag skall därför inte ta tid till att redogöra för det som alla känner till.

I vår motion nr 1836 har vi pekat på att Bergslagslänen har goda utvecklingsmöjligheter. Inom Bergslagen finns stora resurser och ett mycket varierat kunnande inom olika områden som, om de sammanfördes i konstruktivt arbete, skulle kunna utnyttjas bättre. Kampanjer av typen Starta eget, s. k. intraprenörsverksamhet – det nya modeordet i krisen – och allmänt uppfinneri uppmuntras. Sådant kan kanske vara en liten del av de åtgärder som krävs för att rädda jobben, men betydligt viktigare – och helt oersättligt – är ett väl planerat och organiserat arbete för att utveckla regionens basnäringar och resurser.

Ett gammalt ordspråk säger: Man skall inte gå över ån efter vatten. Det gör man tyvärr i alldeles för stor omfattning inom industrin. Det finns exempel på hur man handlar insatsvaror för produktionen på andra sidan jordklotet, trots att de finns att få i närheten – på andra sidan gatan, som har varit fallet i min hemkommun. Det sker naturligtvis av s. k. kostnadsskäl. Men det står ju klart för var och en som är någorlunda insatt i ekonomi att minsta försök till samhällsekonomiska beräkningar skulle visa att det är mer lönsamt att handla hemma. Det är angeläget att minska importinnehållet i produktionen och samtidigt medverka till att rädda jobben hemma.

Av flera olika skäl måste vi alltså få mera svensk produktion i våra exportprodukter. Här har Bergslagen med såväl basindustrier som förädlingsindustrier mycket att ge i ett konstruktivt samarbete.

I vår "Bergslagsmotion" – Lars-Ove Hagberg har tagit upp de viktigaste punkterna i den – pekar vi på vilken inriktning en sådan här aktion för Bergslagen måste ha. Det handlar om stålindustrin, gruvbrytningen, förädlingsindustrin – dvs. verkstadsindustrin –, skogen, pappers-, massa- och träindustrin.

Vi säger också i motionen klart och tydligt att de samhällsekonomiska värdena måste vara den grund på vilken Bergslagen skall utvecklas.

Vi föreslår att riksdagen skall ansluta sig till de riktlinjer vi drar upp i motionen. För att fullfölja inriktningen, för att inventera möjligheterna och för att framlägga ett aktionsprogram för Bergslagen behövs en delegation –

en s. k. Bergslagsdelegation med en sammansättning som gör att kommuner och fackförbund får majoritet i den.

Vad föreslår då utskottet i betänkandet? Jag tycker det finns all anledning att syna argumenten litet grand i sömmarna.

Från vpk:s sida har vi mycket kritik att framföra angående regionalpolitikens inriktning. Vi har ingen övertro på medel som lån, bidrag, stöd och diverse ortsindelningar, vilka för länge sedan mist sin verkan. Man måste göra något åt grundproblemet, dvs. den fallfärdiga ekonomin som ju härjar i samtliga industrialiserade västländer.

Men ändå: Mot bakgrund av gängse uppfattningar och regionalpolitiska möjligheter kan utskottsbetänkandet vara värt en granskning i den del som rör vår motion.

Utskottet kostar ju på sig att formulera ett avslagsyrkande på hela tre och en halv rad, där man hänvisar till "det anförda".

Vad är då "det anförda"? Jo, man pekar på att Bergslagen har drabbats hårt, och man hänvisar till industriministerns uttalande om stålindustrin – det som kommer att behandlas i morgon – där han framhåller "att det ankommer på de företag som vidtar strukturförändringar att inom ramen för sina egna resurser medverka till att få fram ersättningssysselsättning till de orter som kommer att drabbas av sysselsättningsminskning". Vidare heter det: "Genom arbetsmarknads- och i vissa fall regionalpolitiska åtgärder i förening med en väl avvägd ekonomisk politik måste samhället enligt departementschefen medverka till att mildra verkningarna av nödvändiga strukturförändringar."

Det är detta man hänvisar till och använder som motivering för yrkande om avslag på vår motion.

Man pekar också på att det i länen tidigare tillsatts speciella stålortsgrupper med uppgift att initiera nya arbetstillfällen i dessa orter och att motsvarande arbete numera bedrivs inom ramen för länsplaneringarna.

Det lilla "pip" som regeringen givit ifrån sig genom att föreslå att krisorter skall kunna få stöd efter samma principer som gäller för stödområde 4 är ju ändå någonting, även om vi skall ha klart för oss att när man i stödväg kommit så långt som man nu har gjort är det så att ett stöd i en kommun kan få effekter i en annan. Den enes bröd blir den andres död. Den risken löper man nu när ekonomin har gått så långt i botten. Det är en desperat kamp mellan olika orter, mellan olika kommuner, för att få varje möjligt arbetstillfälle.

Regeringen har naturligtvis tvingats att göra sådana här eftergifter, den här lilla markeringen att man ändå bryr sig om Bergslagen och vet var det finns, eftersom det på bruksorterna har utvecklats en stark opinion mot den förda politiken. Folk känner sig överkörda och utlämnade, och det med all rätt.

Den bärande linjen från industriministerns sida är emellertid, som han säger, att företagen inom ramen för sina egna resurser skall medverka till att få fram sysselsättning på de drabbade orterna.

Den hänvisningen är naturligtvis ett sätt att dölja sin egen oförmåga att

ingripa, eftersom industriministern vet att det blir ytterst litet av sådana åtgärder från företagets sida.

Vi har ju det färska exemplet med ASEA, som flyttar jobb från en kriskommun till en annan, från Ludvika till Norberg. I övrigt har ASEA inte kunnat redovisa något nytt för Norbergs del, trots att Spännarhyttan nu blåses ner i morgon. Företag X, som det kallas, har inte visat sig än, utan folk går och väntar på besked. Rykten sprids. Alla undrar. ASEA har uppenbarligen inte bestämt sig än. Enligt tillförlitliga källor har man inte bestämt huruvida den verksamheten skall ligga i vårt land över huvud taget, men man säger att blir det i Sverige, så blir det nog i Norberg. Det är vad företagen gör när de lägger ner verksamhet på en ort! Hela bygden väntar på att Nils Åslings ord skall motsvaras av någonting verkligt.

I Hallstahammar är det inte mycket att hoppas på av ett företag som ger upp. Där har facket slagits under flera år för nya jobb, med konstruktiva förslag och med olika aktioner, utan att nå fram till något resultat i kampen mot kapitalägarna och nedläggningen. Men Nils Åsling hänvisar till företagets egna resurser. Det är också sådant som man hänvisar till när man avstyrker vår motion om ett samlat grepp över Bergslagens utveckling.

Jag skall fortsätta att kommentera litet av vad man kallar för "det anförda".

En annan del av det man hänvisade till i utskottets skrivning – och som jag tidigare citerade – innehöll vackra ord om "en väl avvägd ekonomi som tillsammans med regionalpolitiska åtgärder skall lindra kapitalets härjningar." – "En väl avvägd ekonomi" hänvisar man till. I förhållande till vad? Knappast till samhällets behov, för då skulle det ju inte se ut som det nu gör i Bergslagen. Ekonomin kan knappast vara avvägd för att tjäna Bergslagens syften – och inte människornas som bor där heller. Möjligen är politiken väl avvägd i förhållande till de krav på snabb profit som är orsaken till så mycket elände i våra hemregioner.

Nej, herr talman, det går inte att på det här enkla sättet avfärda vårt förslag om en Bergslagsdelegation med uppgift att sammanföra och inventera resurser i regionen, ta fram ett åtgärdsprogram för regionen och lägga fram det. Därför yrkar jag bifall till vpk-motionen nr 1836.

Det är litet sorgligt – det måste jag ändå avsluta med att säga – att se att inte ens socialdemokraterna i utskottet förmått sig till att stödja vår motion. Den är ju inte så där väldigt revolutionär och socialistisk att den skulle kunna stöta socialdemokraterna. Motionen har som inriktning att ta tag i vad som just nu finns och vad som går att göra och att göra någonting av detta. Den kamp som i dag utvecklas på många bruksorter skulle kunna få ett bra instrument genom att en delegation där facken och kommunerna, som faktiskt alla har s-majoritet och där man förutsätter ett samhällsekonomiskt resultat av arbetet, inrättades. Det finns alla skäl att bifalla en sådan motion.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 115 GUNNAR OLSSON (s):

Herr talman! Hans Gustafsson har tidigare under debatten berört reservation 6, som återfinns på s. 102 i betänkandet och som gäller insatser i Värmlands län.

Jag avser nu bara att anföra några synpunkter på frågan om tidigareläggning av landstingskommunala investeringar i vårt län.

Ett genomförande av ett program för tidigareläggning av landstingskommunala projekt har tidigare beslutats för Norrbottens län. Därvid lades fast att verksamheten bör genomföras under statlig medverkan. I anslutning till riksdagens behandling av landstingspaketet för Norrbotten framhölls att, i den mån en situation som svarar mot det aktuella läget i Norrbotten någon gång i framtiden skulle drabba andra delar av landet, skulle motsvarande tidigareläggningsprogram kunna aktualiseras. Läget i Värmlands län kan nu väntas utvecklas därhän att ett program av här föreslagen inriktning är motiverat.

En förutsättning för att landstinget i Värmland skall kunna bära de ökade investeringskostnader som följer av en tidigareläggning av byggnadsarbetena är att dessa utförs som beredskapsarbeten. Därvid torde förhöjda statsbidragssatser kunna utgå i enlighet med vad som nu förekommer för Norrbotten.

Genom tidigareläggningarna skulle vårt landsting ställas inför driftkostnader som går utöver vad som förutsatts i landstingets finans- och skatteplanering och vad som nu anses kunna bäras av länets skattebetalare. Staten bör därför vara beredd att påta sig ett finansieringsansvar för vårdanläggningarnas driftkostnader från tidpunkten för idrifttagandet fram till den ursprungligen planerade driftstarten.

Värmlands läns landsting har nu genomfört en inventering av tänkbara objekt för tidigareläggning.

Med hänvisning till de positiva sysselsättningseffekter – inte minst med tanke på deras regionala spridning – som tidigareläggning av investeringsobjekt medför föreslår vi därför i motion 1472 att regeringen upptar förhandlingar med Värmlands läns landsting om formerna och ersättning för sådan tidigareläggning.

Herr talman! Jag har i dag på morgonen haft samtal med företrädare för landstinget i Norrbotten, som har vitsordat vilken oerhörd stor betydelse det s. k. landstingspaketet kommer att få för sjukvården i Norrbotten och vilken stor sysselsättningseffekt som uppgörelsen mellan regeringen och landstinget fått på byggsidan.

Förhandlingarna inleddes under 1979, och vid årsskiftet 1980 var förhandlingsarbetet i hamn. I uppgörelsen mellan landstinget i Norrbotten och statens förhandlingsnämnd ingick en rad vårdprojekt, som nu är i full gång.

Inte mindre än fem vårdcentraler och sex lokala sjukhem berörs. Vidare omfattar uppgörelsen ombyggnad av ett sjukhus och byggande av en tandvårdscentral. De här projekten ligger hyggligt spridda över landstingsområdet och har hittills gett mellan 600 och 700 årsverken på byggsidan.

I slutet av det här året får också överenskommelsen mellan den dåvarande folkpartiregeringen och landstingsledningen i Norrbotten effekt på sysselsättningen inom vårdområdet. Då kommer nämligen några av de här projekten att vara klara att tas i drift.

Herr talman! Med det här exemplet från Norrbotten har jag velat fästa uppmärksamheten på det konkreta resultat som blev följden av riksdagens beslut den 10 maj 1979.

Nu är vi i färd med att behandla en liknande fråga som rör Värmland. Vad det hela rör sig om är vad som anges i reservation nr 6, nämligen att riksdagen skall bemyndiga regeringen att ta upp förhandlingar med företrädare för Värmlands läns landsting, precis på samma sätt som skedde i fallet Norrbotten.

För alla oss som känner till problemen i Värmland, där i dag 12 000 människor står utanför den ordinarie arbetsmarknaden, där över 6 000 är direkt arbetslösa och ytterligare flera hundra jobb är i omedelbar fara och där arbetslösheten bland ungdomar och kvinnor hotar att bli ännu större – för oss alla, oavsett vilket parti vi företräder här i riksdagen – borde det vara lätt att välja. Är det så att vi menar allvar när vi står upp och tar strid för jobben i Värmland – ja, då bör vi givetvis rösta för reservation nr 6, som jag härmed ber att få yrka bifall till.

De i den socialdemokratiska motionen angivna kostnaderna avseende landstingspaketet utgör endast investeringskostnader för landstingsbyggen som det är möjligt att börja bygga under budgetåret 1981/82. Det gäller sjukhemmen i Charlottenberg, Årjäng och Sunne. Byggstarten för dessa sjukhem anges i dag i landstingets budget för Charlottenberg till 1982 och för Årjäng och Sunne till 1983. Tidigareläggningen skulle med andra ord innebära ett år för Charlottenberg och två år för de andra anläggningarna. Vi har i vår motion hänvisat till den s. k. Norrbottensmodellen, som innebär att landstinget för att kunna bära de ökade investeringskostnader som följer av tidigareläggningen får utföra dessa byggen som beredskapsarbeten.

Så till sist några ord med anledning av vad tredje vice talmannen Karl Erik Eriksson sade i kammaren före middagsuppehållet. Det är alltid fart och fläkt över vår värderade talman från Värmland, oavsett om han hanterar klubban vid talmansbordet eller om han framträder i andra sammanhang. På eftermiddagen i dag lät han oss veta att han genom en folktopartistisk tidning informerats om att tolv nya företag under kort tid startats i Hagfors, en av de många orter i Värmland som har mycket hög arbetslöshet. Det här verkar på oss andra som om det skulle vara för bra för att vara sant. Vi har därför under middagsuppehållet inhämtat uppgifter som tyder på att det som Bo Finnkvist antydde före pausen stämde, nämligen att det kan ha skett en förväxling mellan 12 nya företag och 12 nya arbetstillfällen i Hagfors. De uppgifter vi har fått fram talar för hur rätt Bo Finnkvist hade. I praktiken rör det sig nämligen om 11,5 nya arbetstillfällen. Han nämnde siffran 12. Närmare kan man inte komma.

Därmed inte sagt att KRESAM-gruppens verksamhet inte är värdefull. Kanske kan vi för framtiden förvänta oss goda resultat av dess arbete, bl. a. i

Hagfors. Men i dag är det inte fråga om 12 nya företag utan om 11,5 nya arbetstillfällen.

Nr 115

Onsdagen den
8 april 1981

Anf. 116 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! Det skall bli en kort replik. Jag vill bara säga att när jag läste tidningen hade jag större förtroende för tidningarnas uppgifter än vad förre redaktören Gunnar Olsson tydligen har.

Jag kan överlämna tidningen till Gunnar Olsson. Jag utgår från att han har kontrollerat att jag har läst innantill.

Det är litet synd, Gunnar Olsson, att inte de här uppgifterna är riktiga. Jag tycker ändå att vi skall vara tacksamma för alla nya sysselsättningstillfällen i vårt län.

Gunnar Olsson säger att de 32 miljonerna bara gäller den merkostnad som en tidigareläggning av den här investeringen innebär. Men då vill jag fråga: Vilken blir den totala kostnaden, om det skulle bli bifall till den socialdemokratiska motionen?

Anf. 117 GUNNAR OLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag skulle också i likhet med Karl Erik Eriksson ha varit glad å Värmlands vägnar om uppgifterna i GP hade varit sanna. Nu är det emellertid så att vi har tagit fram de riktiga uppgifterna under middagspausen, så de finns här. Tyvärr är de inte lika optimistiska som de uppgifter som fanns i massmedia. Här finns i alla fall de riktiga siffrorna.

Så till de 32 miljonerna. Vad vårt förslag går ut på, vilket anges i reservation 6, är kort och gott att vi skall ge vår nuvarande regering bemyndigande att uppta förhandlingar med Värmlands läns landsting. Om de förhandlingarna går lika smidigt och snabbt som var fallet med förhandlingarna mellan folkpartiregeringen och landstingsledningen i Norrbotten finns det en stor chans att de här projekten kan påbörjas vid årsskiftet 1981-1982.

Vad de förhandlingarna leder fram till vet vi inte i dag. Det beslut som vi skall fatta här i riksdagen innebär endast att vi ger regeringen Fälldin bemyndigande att uppta förhandlingar med landstinget. Det förtroendet tycker jag att man skall visa såväl regeringen som landstinget. Blir det ett lika lyckligt slut i det här fallet som det blev för Norrbottens del, borde både Karl Erik Eriksson och jag vara nöjda.

Anf. 118 Tredje vice talmannen KARL ERIK ERIKSSON (fp) replik:

Herr talman! För att vi skall få ett riktigt perspektiv på det hela vill jag bara säga att den Norrbottenssatsning som gjordes efter överläggningar mellan folkpartiregeringen och landstinget kostade staten någonting mellan 450 och 500 miljoner. I dagens läge bedömer jag en sådan satsning som orimlig.

Regionalpolitiken

Anf. 119 RAUL BLÜCHER (vpk):

Herr talman! I sin senaste prognos för den värmländska arbetsmarknaden konstaterar länsarbetsnämnden att arbetslösheten har ökat med 18 % sedan förra gången en sådan prognos gjordes. Det gäller då de arbetslösa som är kvarstående arbetssökande utan arbete och aktuella för omedelbar placering.

Prognosen pekar också på att andelen arbetslösa som går utan jobb tre månader eller mera, de långtidsarbetslösa, håller på att stiga. I slutet av januari var den andelen 36 % och i slutet av februari 43 %. Situationen i Värmland har försämrats ytterligare när det gäller varsel om uppsägningar. Inför våren 1981 är utöver de nära 6 000 direkt arbetslösa ytterligare omkring 1 500 varslade om att förlora sina jobb. Därtill kommer varsel om permitteringar för ytterligare drygt 1 500 värmlänningar.

Detta är den bistra verkligheten uttryckt i officiella siffror i den statliga länsarbetsnämndens prognos inför våren 1981. I ett längre tidsperspektiv är utvecklingen ännu mer nedslående och skrämmande. Kvar finns den befogade oron för framtiden vid rörverket i Storfors, vid bruket i Munkfors och järnverket i Hagfors, inom skogsindustrin i Åmotfors, Rottneros, Skoghall, Grums, Säffle och Deje.

Vad är det då som basnäringarnas tusentals bruksarbetare i Värmland är mest oroliga för? Ja, inte är det för det kanske ofrånkomliga att få byta arbetsuppgifter, inför en ofrånkomlig strukturförändring som motiverar att man övergår till att tillverka andra produkter än i dag, för att industrin i länet förändras och ställs om efter nya behov och en förändrad efterfrågan i världen och i Sverige. Det verkligt deprimerande för dessa 6 000 arbetslösa, 3 000 varslade och ytterligare tusentals ännu icke varslade är att det ännu inte, trots flera år av permanent industrikris i länet, finns några initiativ för att skaffa fram ersättningsjobb till de direkt berörda arbetslösa eller arbetslöshetsshotade.

Det har gång på gång under de senaste två åren i riksdagen talats vackert om det väntade nyföretagandet, om de små företagen som skall uppstå ur allehanda regionalpolitiska stödåtgärder. Det har Nils Åsling talat om. Det har Ingemar Eliasson, arbetsmarknadsministern med värmländskt påbrå, talat om när Lars Werner frågat efter konkreta åtgärder för jobb i Värmland för ungefär tre veckor sedan. Tidigare i dag har tredje vice talmannen, värmlänningen Karl Erik Eriksson, lovordat KRESAM och något nytt begåvat projekt med liknande förkortningsnamn, som skall stampa fram nya blomstrande småföretag. Det är små, små ljusglimtar i det värmländska mörkret, som Karl Erik Eriksson ärligen och redligen uttryckte det hela.

Visst är det ljusglimtar.

Men samtidigt tätnar ju mörkret.

Det finns inga ersättningsjobb i Storfors, Munkfors, Hagfors, Åmotfors, Skoghall, Grums eller Deje. Det finns inte ens någon som sitter och planerar för att skaffa fram jobb i den omfattning som ersättningsjobb i takt med nedläggningar och inskränkningar skulle kräva. Det rör sig om behov av nya industriarbeten i en sådan omfattning, så många nya jobb, att om än

ytterligare några miljoner pytsas ut till olika länsmyndigheter och industri-lokaler byggs i varje kommun, blir resultatet ändå bara en "fingertutt" i sammanhanget.

För att skaffa fram alla de nya jobb som behövs enbart i Värmland – och vårt län är ju ändå bara det näst värst utsatta länet i Sverige, inte alls i nivå med Norrbotten, även om det kanske är på god väg – för att sysselsätta alla dem som nu är arbetslösa eller hotas av nära förestående arbetslöshet måste man investera i ny industri, i industrier som har en framtid och som ger hög sysselsättning och helst relativt låg energiförbrukning.

Det har sagts gång på gång att Värmland skulle behöva ett bredare näringsliv och mer vidareförädling av basindustrins råvaror och halvfabrikat. Men den fria företagsamhet som skall vara så bra för Sverige har inte gjort de investeringar i den här riktningen som skulle ha behövts. Det är bra om det nu finns påhittiga och driftiga småföretagare, som tar fram en och annan ny produkt eller startar något nytt företag i detta mörknande Värmland. Men det ger oss ju inte de många nya jobben och den nya industrin.

Jag vill här upprepa den fråga som Jörn Svensson ställde i början av den regionalpolitiska debatten i förmiddags: Vem är det som arbetsmarknadsutskottet – både den borgerliga majoriteten och socialdemokraterna – tror skall investera i krislänen? Tror ni att Sveriges storfinsans är det minsta intresserad av den mödosamma uppgiften att bryta ny mark och inleda en ny typ av industrialisering i t. ex. Värmland? Är det Anders Wall ni väntar på? Eller är det Wallenberggruppen, som nyligen har ökat sitt inflytande inom det Uddeholm som äger hälften av Billerud – de två bolag som tillsammans äger fabriker, bruken, skogen och bestämmer om de många jobbens framtid på de värmländska bruksorterna?

Hittills har den svenska storfinsansen visat sin största investeringsvilja utomlands. Det är billig arbetskraft och billiga råvaror man vill ha – inte ett blomstrande och självförsörjande Värmland.

Kapitalet flyr från basnäringarna. Svenska gruvor läggs ner, medan gruvmaterielindustrin och den svenskodlade gruvteknologin flyttas utomlands – till tredje världens hägrande mineraltillgångar. Grunden för den svenska stålindustrin rycks undan – till förmån för det transnationella storkapitalets kortsiktiga vinster. Samma fenomen finns inom de Sverige-baserade storbolagen inom skogsindustrin. Nu har de härjat färdigt i skogarna i Värmland. Virkesbristen är värre än vad som hittills har sagts offentligt och högt. Skogsbolagens utlandsinvesteringar har ökat raskt under samma tid som svensk industri har avvecklats, därvid också värmländsk industri.

Storkapitalets framtidsplaner ligger fjärran från perspektivet vidareförädling, träförädling och nya produkter på kemisidan. Det som storbänkerna och investmentbolagen inte anser att det lönar sig att investera i inom svensk tillverkning skall vi i stället importera. Tala om att arbeta sig ur krisen! Det är väl i stället så, att börsjobbarna arbetar sig ut ur Sverige.

Varifrån skall vi då ta investeringarna om en majoritet i det här landet vill, för att citera regeringen, "trygga rätten till arbete och förbättra den regionala balansen"? Arbetsmarknadsutskottets ordförande har ju tidigare deklarerat

att den borgerliga majoriteten inte accepterar arbetslösheten, och det var förre arbetsmarknadsministern glad för.

Men det krävs ju investeringar. Är det då självklart att ett fåtal personer även i fortsättningen skall förbehållas rätten att besluta om de stora och betydelsefulla investeringarna vid sammanträden i slutna direktionsrum, fjärran från demokratiskt inflytande? Har Sverige råd med en politik som innebär att samhället sitter och plottrar med små stödbelopp i efterhand för att mildra verkningarna när de stora kapitalförflyttningarna har drabbat hela regioner? Kan vi över huvud taget mildra vårt lands råvaruberoende och sätta fart på svensk industri utan att den politiska vägen tvinga till oss väsentliga delar av det kapital som av förståeliga skäl aldrig nämns när det talas om "vår" besvärliga ekonomi? Har vi råd att sitta med armarna i kors och låta en liten odemokratisk grupp besluta om vad som skall tillverkas och var det skall tillverkas?

I och för sig vet jag att det är fåfängt att rikta den frågan till de borgerliga politikerna. Vi vill hålla fast vid marknadshushållningen, svarar de envist i debatt efter debatt och låtsas som om vi hade en gammal god konkurrens-kapitalism kvar från industrialiseringens barndom på 1800-talet.

Men vad skall arbetarrörelsen göra? Arbetarrörelsen i Värmland kan ju rimligtvis inte acceptera att länets basindustri försvinner bit för bit utan att någon ny industri byggs upp vid de gamla bruken. Och det gör den inte heller. Inom facken vid Billerud sattes det i gång ett febrilt och omfattande arbete i samverkan med forskare för att få fram samhällsekonomiskt genomtänkta och sysselsättningsfrämjande alternativ till de kortsiktiga inskränkingsplaner som bolagsledningen har tillkännagett. Det är det som jag har syftat på i mina förslag i motionen och som jag i en rad motioner kallat för fackliga motutredningar.

Jag är inget snille, och jag kan inte tala om vad den värmländska skogsindustrins anställda skall börja tillverka för att få behålla sina jobb. Men jag har stor respekt för det omfattande, kollektiva kunnande som de värmländska bruksarbetarna och tjänstemännen har och de resultat de själva kan komma fram till med stöd av yrkeserfarenhet och bransch-kunnande.

Det gäller att ge dem tid. Det gäller att ge dem resurser för fortsatt utredande av alternativen. Och det gäller framför allt att stoppa alla aktuella och planerade uppsägningar och inskränkningar i avvaktan på att de kommer fram med alternativen. Det är ett viktigt intresse för dessa många som riskerar att förlora jobben. Det är dessutom ett ocfteergivligt samhällsintresse att vi får en förnyad industri.

Förslagen i motion 848 förbigås med tystnad även av den socialdemokratiska minoriteten i utskottet. Jag förstår inte varför. Det här är ju ändå en väg att mobilisera de många medlemmarna i fackföreningarna, både inom skogsindustrin och inom stålindustrin, att aktivt delta i en nydaning. Detta är inte med nödvändighet något socialistiskt alternativ. Det är ju endast fråga om att underlätta en aktivitet för att nu i den närmaste framtiden rädda jobben i Värmland, rädda de många jobben.

Jag kan inte begära att Gunnar Olsson skall kunna motivera vad hans

partivänner har skrivit eller låtit bli att skriva i sina reservationer i arbetsmarknadsutskottet eller redogöra för på vilka grunder de har tagit ställning. Men jag frågar honom ändå i hans egenskap av företrädare för de värmländska socialdemokraterna hur han ser på frågan, hur de arbetande skall få inflytande över industriutvecklingen och rädda jobben i Värmland.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 848 om bl. a. en utvecklingsplan för Värmlands industri.

Anf. 120 GUNNAR OLSSON (s) replik:

Herr talman! Raul Blücher ställde en kort fråga, och jag skall försöka mig på ett lika kort svar.

Som Raul Blücher lika väl som jag vet är den fackliga rörelsen i Värmland väl företrädd bl. a. i länsstyrelsen, där man har utarbetat Länsplan 80. Jag har förvissat mig om att de fackliga företrädarna har deltagit i det arbetet, och det har vi gjort med mycket stort intresse. Jag tycker att det jobbet till stor del sammanfaller med det motionskrav som Raul Blücher här har framfört.

Anf. 121 RAUL BLÜCHER (vpk) replik:

Herr talman! Ja, men varför denna tilltro till den konventionella uppföljning av den hittillsvarande utvecklingen som länsstyrelsen gör i sina länsplaneringar, Gunnar Olsson? Det är ingenting annat än en framräkning av vad som hittills har skett, helt och hållet på bolagens villkor.

Det jag har föreslagit i min motion är att man tillsätter en arbetsgrupp där fackföreningarna, de politiska partierna och forskare kan arbeta med de här frågorna utan inblandning eller styrning uppifrån av dem som har kortsiktiga intressen och i dessa sammanhang är en minoritet, nämligen storbolagen och finanskapitalet bakom de värmländska basindustrierna.

Det växer nu ett motstånd i fackföreningarna i Värmland. Fackföreningarna vill själva ta del i det här arbetet. Det är den vägen man kan mobilisera de många inom arbetarrörelsen. Jag kan inte förstå varför det är så ljust intresse för sådana förändringar som dels mobiliserar arbetarrörelsen, dels resulterar i de alternativ som skulle behövas. Det länsstyrelsen sysslar med är ingenting annat än gissningar om en framtid som andra bestämmer över.

Anf. 122 BERTIL JONASSON (c):

Herr talman! Arbetsmarknadssituationen i landet och inte minst i Värmland har diskuterats flitigt här i dag. Mot bakgrund av den aktuella besvärliga situationen världen över är det naturligt. Sverige har trots stora satsningar från regeringens sida inte undgått att drabbas.

Inom landet varierar arbetslösheten ganska mycket. Värmland har på grund av sin företagsstruktur blivit ett av de hårdast drabbade länen, och även inom Värmland finns det mycket stora variationer. Situationen totalt är svår i Värmland. Jag skall inte här gå in på att beskriva den, för riksdagens ledamöter känner till den förut. Den har också redovisats från flera håll tidigare i dag.

Efter att ha lyssnat på debatten här i dag vill jag konstatera att vad som framför allt behövs är fart på industri och näringsliv både i Sverige och inte minst i Värmland. I det sammanhanget vill jag påstå att om arbetet hade koncentrerats på att framskapa nya produkter som kan säljas på export och på upprustning och effektivisering av vårt befintliga näringsliv, skulle vi ha uppnått bättre praktiska resultat än vad som skett när det ständigt grälas och krävs av samhället. Samhället är ju vi.

Mycket har kunnat göras, men det största felet var att vi inte hade någon beredskap i mitten av 1970-talet när svårigheterna trädde in. Åtgärder borde ha satts in förut. Genom enskilda och andra företag och genom Värmlandsdelegationen och dess undergrupper och olika myndigheter i Värmland – jag tänker på utvecklingsfonden och sådana grupper som KRESAM och Se-ram – har det gjorts en hel del, men vi har ändå inte lyckats plocka fram så mycket nytt i Värmland som hade varit nödvändigt.

Det har varit en liten debatt om KRESAM här i dag. Jag vill bara tillägga att även om KRESAM inte har kommit så långt så hoppas jag att man kommer att nå de resultat som har förutsatts, kanske mera. Enligt min uppfattning arbetar gruppen mycket bra.

Vi har förlorat många industrijobb i Värmland, det är riktigt. Likväl har vi ca 7 000 fler i arbete nu än vi hade 1976. Det är den offentliga sektorn som har svällt ut. I och för sig är det inget fel att fler har kunnat få arbete, men ingen kan väl förneka att det är industrin och näringslivet som måste bli den kraft som på sikt skall klara upp vår ekonomiska situation och vår framtid.

Den offentliga sektorn behövs för all slags service och administration, men detta får inte överskattas. Det är också helt klart att samhället bör gå in och hjälpa till med åtgärder, som jag här har nämnt. Det har också gjorts, även om den ständiga kritiken kan ge en annan uppfattning.

De 12 milj. kr. som vi fick till Värmland som följd av våra motioner i fjol har gjort och kommer att göra god nytta genom de satsningar på industrilokaler som har skett och sker i våra mest utsatta kommuner. De pengar som utvecklingsfonden har fått att arbeta med tror jag också kommer att ge resultat.

De 20 milj. kr. som vi får i anledning av årets motioner och arbetsmarknadsutskottets föreliggande förslag kommer säkert också att sitta bra. Inom parentes måste jag dock säga att socialdemokraternas reservation förstår jag mig inte på. Socialdemokraterna vill ju styra pengarnas användning i högre grad än vad utskottets majoritet vill. Jag tycker att det är anmärkningsvärt, men det är klart att det kan vara naturligt för centralister. Nog borde väl ändå myndigheterna i Värmland få använda pengarna mer efter egen bedömning, då de känner till de lokala förhållandena bäst.

Socialdemokraterna har vid olika tillfällen talat om sina 19 punkter och sina önskemål. Önskemål kan vi ju alla ha, men vi får rätta oss efter vår ekonomi, som ändå är avgörande för hur långt vi kan gå.

I sin taktiska iver har socialdemokraterna i Värmland sökt inbilla folk att därest någon av oss som tillhör regeringspartierna trycker på s-knappen vid den här voteringen – det blir väl den röda knappen – skulle Värmland vara

klarat. Ja, så enkelt kan enfalden resonera, men så går det inte till i ett demokratiskt, parlamentariskt system, det vet alla. Det förutsätter helt enkelt en sammanhållning i partier eller grupperingar. Den politiska viljeinriktningen måste följas och respekteras. Det är bara så – och det var också så när socialdemokraterna satt i regeringsställning. Det accepterade vi då, *men nu är det annat. Om vi i riksdagen skulle följa så enkla locktoner som "om du röstar så och så", då skulle vi fullständigt bryta sönder de ekonomiska linjerna, och att klara ut vår ekonomiska situation skulle bli än värre.*

Därmed kommer vi in på principfrågan om tidigareläggning av landstingsbyggnader. Socialdemokraterna drev den frågan i fjol. Då fanns inga byggnationer projekterade. Sedan har det kommit förslag från ett socialdemokratiskt och ett centerpartistiskt landstingsråd, och nu har projekteringen påbörjats.

Under förberedelsearbetet för en ny sjukvårdsplan har det visat sig att stor osäkerhet råder om behovet av långvårdsplatser. Dessutom ökar hemsjukvården kraftigt. Som tidigare sagts här i dag är det inte själva investeringskostnaden som är det avgörande, utan det är driften. Förr räknade man med att om en investering var exempelvis 3 milj. kr., fick man en driftkostnad varje år på 1 milj. kr., alltså en tredjedel av investeringskostnaden. Nu har driftkostnaderna stigit och ligger närmast litet under 2 milj. kr. per år vid en 3-miljonerkronorsinvestering.

Jag vill också poängtera att Norrbottensfallet var en engångsföreteelse, och flera län är i precis samma situation. Med hänsyn till de principer som jag har varit inne på måste vi då se på vad som är möjligt att göra. Vi skulle komma in i en karusell med många landsting i fortsättningen, om vi skulle göra som socialdemokraterna vill.

Jag kan heller inte förstå hur ni har räknat fram de här 32 miljonerna; det måste ni ändå kunna ge oss besked om här i kväll. Gäller det inte mer än 32 milj. kr., skulle det väl ändå inte vara så svårt när vi har 70 milj. kr. i rent överskott vid det här tillfället, som ni känner till.

Jag skall inte motsätta mig att man exempelvis via AMS, om det skulle vara möjligt, bygger eller tidigarelägger även ett landstingsbygge. Men om det här aktuella systemet har riksdagen förut i enighet sagt att det var en engångsföreteelse när det gällde Norrbotten.

Ett annat argument är att satsningarna har varit otillräckliga och att regeringen tagit för lätt på situationen. Ja, det är lätt att säga så för oppositionen, och visst kan man önska, som jag har sagt förut. Men det har också gått mycket statligt stöd till Värmland – till företag, till vägar, till byggnationer – och det skall vi ha i minnet. Och mer bör vi kunna få när det stramar till. Vi har ju fått signaler om att det inom kort görs en satsning på 1 miljard i sysselsättningshänseende, och där bör väl också Värmland få en god del med.

En annan sak är att på förhand bestämma vilket stöd som är bäst. Det är väldigt svårt att förutse. Mycket kan hända. Ett exempel på det är den uppkomna situationen vid Vänerskog hösten 1980. Regeringen gick in med

ett stöd bestående av 293 milj. kr. i avskrivningar och 50 milj. kr. i nya lån. Jag vill påstå att socialdemokraternas 19 punkter väger synnerligen lätt i förhållande till regeringens åtgärder beträffande Vänerskog, där 4 000 anställda riskerade att förlora sina jobb. Dessutom riskerade en hel del småföretagare det.

Regeringens arbete för Rasco och Åmotfors synes ge resultat. Detsamma gäller Rottneros. I Deje och Blombacka tycks arbetena också komma i gång.

Mest illa ute f. n. är förstas Storfors men kanske också Hagfors. På dessa orter måste vi sätta in alla tänkbara åtgärder. Framför allt gäller det att finna nya industrietableringar, nya produkter osv. Framåtsyftande industriprojekt är nödvändiga. Kan Storfors klara av att plocka fram sådana, då bör också samhället ställa upp med stöd i olika former.

Tidigare i dag sade Hans Gustafsson att regeringen hade berövat den kommunala sektorn i Värmland 100 milj. kr. Han syftade väl då på skatteutjämningen. Jag har inte samma uppfattning om beloppets storlek, men jag antar att det belopp han nämnde är en uppskattning.

Jag vill emellertid erinra Hans Gustafsson om att kommuner och landsting har fått mycket mer pengar i skatteutjämningsbidrag från staten än de fick under den socialdemokratiska regeringen. För år 1976 rörde det sig om totalt 2,6 miljarder kronor, medan beloppet innevarande år kommer att uppgå till 9 miljarder kronor. Med dessa siffror för ögonen måste man tycka att socialdemokraternas resonemang haltar.

År 1976 finansierades kommunernas och landstingens utgifter till 25 % med statsmedel. Nu är siffran 28 %. Det bör inte vara främmande för en förutvarande kommunminister.

Låt mig, herr talman, till sist konstatera att sysselsättningsproblemen i Värmland är allvarliga. Men vi måste steg för steg klara ut vår situation, och vi är på väg. För att vi skall lyckas måste vi dock få statliga pengar. De 20 milj. kr. vi nu får gör att vi kommer ytterligare en bit på vägen mot vårt mål.

Tyngdpunkten i våra ansträngningar måste dock läggas på skapandet av framåtsyftande industriprojekt och ett starkt näringsliv. Det är grunden för allas möjligheter.

Därmed yrkar jag bifall till utskottets hemställan på alla punkter.

Anf. 123 GUNNAR OLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har inte för avsikt att förlänga den här debatten, men när herr Jonasson kommer med direkt felaktiga uppgifter, måste jag helt enkelt gå upp i talarstolen och rätta honom. Han påstod att riksdagen, när den behandlade landstingspaketet för Norrbotten, skulle ha uttalat att det var en engångsföreteelse. Nej, vad riksdagen sade – och det beslutet deltog herr Jonasson i – var att i den mån samma situation som i Norrbotten någon gång i framtiden skulle uppstå i andra delar av landet, så skulle motsvarande tidigarelägningsprogram kunna aktualiseras. Jag vill fråga Bertil Jonasson: Bedömer inte Bertil Jonasson det allvarliga sysselsättningsläget i Värmland så att det är motiverat att prioritera insatser i det länet på samma sätt som vi

tidigare i full enighet från alla partier prioriterade insatser i Norrbotten?

Sedan får jag åter höra från Bertil Jonasson att vi socialdemokrater, när vi motionerar här i riksdagen, gör det i taktisk iver. Så enkelt kan inte enfalden få regera. Bertil Jonasson går ut i länspressen och låter skriva att våra motioner inte bygger på ett samhällsansvar. De läggs fram i taktiskt syfte med tanke på nästa val. När skall Bertil Jonasson sluta med detta tal?

Jag vill till sist fråga om inte Bertil Jonasson i sin egenskap av förste vice ordförande i landstinget i Värmland är medveten om på vilket sätt den här inventeringen och beredningsplanen har kommit till? Den 10 februari i år beslöts om en sådan inventering på förslag från våra två landstingsråd, Jan Hyttring från centerpartiet och Stig Gustafsson från socialdemokraterna. När beslutet sedan fattades i förvaltningsutskottet överensstämde den framtagna katalogen med de motionskrav som vi har redovisat. Socialdemokraterna och centern stod bakom förslaget om upprättande av en beredningsplan, och man tog fram de projekt som ansågs mest angelägna. Moderaterna och folkpartiet anförde synpunkter på vissa i beredningsplanen ingående projekt och reserverade sig till förmån för en annan skrivning. Men de ansåg samtidigt att projekteringen borde påbörjas omgående. Detta ligger fast efter ett beslut i förvaltningsutskottet från den 10 februari. Det förvånar mig att landstingets förste vice ordförande är så okunnig om detta.

Anf. 124 RAUL BLÜCHER (vpk) replik:

Herr talman! Det har förekommit en debatt om KRESAM, konstaterade Bertil Jonasson. Han tycktes då mena att det skulle vara fråga om att vara för eller emot KRESAM. Men det är inte det debatten gäller, Bertil Jonasson. Det är inte anledningen till att Gunnar Olsson och jag har tagit upp den här frågan. Vi är inte emot KRESAM, utvecklingsfondens arbete eller andra marginella tillskott till sysselsättningen i Värmland. Alltid kan denna verksamhet rädda något jobb t. ex. åt de nära 2 000 ungdomar i Värmland som är arbetslösa.

Samhället är ju vi, sade Bertil Jonasson också. Han avfärdade därmed vad han kallar för kraven på samhället och den kritik mot samhället som enligt honom är kverulans. Men det är inte fråga om kverulans. Det är just därför att samhället är vi som vi vill diskutera även hur vår industri skall se ut, vad den skall tillverka och var den skall ligga. Vi vill inte vänta på någon eventuellt kommande bättre konjunktur. Inte heller vill vi vänta på att någon "ovanifrån" skall investera av det överskott som vi alla har bidragit till att skapa.

São Paulo är Sveriges näst största industristad. Hur många av jobben där skulle ha kunnat vara jobb i Värmland, om vi i Värmland hade haft en självstyrande industri och demokratiska beslut när det gäller investeringarna? Jag vill nu fråga Bertil Jonasson i hans egenskap av centerpartist: Vart tar er decentralisering, era självförsörjande lokalsamhällen och er levande landsbygd vägen, om ni skall fortsätta att i sällskap med moderaterna förlita er på de s. k. marknadskrafterna, som hittills inte har hjälpt Värmland utan bara sig själva?

Nr 115

Onsdagen den
8 april 1981

Regionalpolitiken

Vi har en tid bakom oss då skogsarbetet i Värmlands glesbygd var ett slags ryggrad som gav människorna i t. ex. Nordvärmland möjligheter att leva av skogsarbete kombinerat med s. k. olönsamt jordbruk. Bolagen har snabbt rationaliserat bort dessa skogsarbeten genom en hårt driven mekanisering. Nu har vi brist på skogsråvara i Värmland. Vi har också en utarmad glesbygd. Detta hade kunnat stoppas, om det hade funnits ett större inflytande från de boende, från de många människorna i Värmland.

Anf. 125 BERTIL JONASSON (c) replik:

Herr talman! Gunnar Olsson säger att jag har felaktiga uppgifter. Jag har kanske inte använt precis de ord som står i riksdagsbeslutet. Men det är ändå på det sättet. Gunnar Olsson, att Norrbotten ligger i särklass sämst till. Det vet alla i denna kammare. Värmland kommer som nr 2, men det finns, som det har sagts tidigare i dag, flera län som ligger ungefär lika illa till.

När det gäller projekteringarna sade jag att dessa pågår. Och jag känner till det beslut som i detta avseende har fattats – det är helt klart.

Men här måste vi få reda på, Gunnar Olsson, hur de 32 miljoner som ni nämner i motionen har räknats fram. Vilka tal gäller det? Det måste man veta innan man går till beslut. Jag har sagt att vi följer den princip som regeringen och regeringspartierna slagit in på när man inte ansett att det går att använda pengar för tidigareläggningar på samma sätt i andra län som för Norrbotten.

Sedan frågar Gunnar Olsson när jag skall sluta med att tala om den taktik som ni för. Det gör jag den dag ni slutar med den – det lovar jag. Men det får vi nog vänta på.

Till Raul Blücher vill jag säga: Jag har aldrig påstått att ni andra skulle ha någonting emot KRESAM. Men det var litet diskussioner fram och tillbaka om vad som hade gjorts och inte gjorts, och därför lämnade jag en del upplysningar. Jag tycker nämligen att KRESAM arbetar bra, och jag tror att man kommer med en hel del projekt.

Raul Blücher frågar hur vi jobbar för att få en centralisering. Ja, det gör vi inte. När det är ont om pengar är det svårt att satsa på regionalpolitiska åtgärder och på glesbygden. Men har ändå inte Raul Blücher märkt att det blivit en starkare satsning på glesbygden undan för undan? Stödet har inte minskat, det har ökat och det kommer att bli ännu större framöver – vi förväntar oss en proposition i den vägen.

Anf. 126 RAUL BLÜCHER (vpk) replik:

Herr talman! Än en gång till Bertil Jonasson: Det som gjorts är inte kritiserat i och med att man nämner det – det är ställt i jämförelse med det som inte gjorts och med den allvarliga situationen att det är många fler jobb som är hotade. Det är vid den jämförelsen som vi måste säga att åtgärderna inte räcker till på långa vägar och att det är fråga om en låt-gå-politik.

När det sedan gäller allt det som gjorts för decentralisering tror jag att det är många som ler vemodigt i stugorna i Värmland när de hör Bertil Jonasson tala om detta – de människor som verkligen är utsatta för utarmningen i

glesbygden, de nedlagda skolorna och postkontoren, de försvunna jobben och försörjningsmöjligheterna. Det är genom att mobilisera de många människorna som vi måste vända den här utvecklingen, både i glesbygden och i Värmland som helhet.

Anf. 127 BERTIL JONASSON (c) replik:

Herr talman! När Raul Blücher pratar om den här jämförelsen, då glömmet han något viktigt. När det är dåliga tider måste man spara, men man har sparat hårdare på andra områden än när det gäller de rena glesbygdens anslagen. Det står helt klart – det kan man läsa sig till.

Sedan vill jag säga att det måste satsas mycket hårdare på glesbygden så snart pengar går att få fram. Jag bor närmare glesbygden och känner de förhållandena bättre än Raul Blücher. Och förhållandena har varit och är besvärliga. Men kammarens ledamöter kan aldrig bortresonera att det hårdaste slaget mot landsbygden och glesbygden var 1960-talets hårda jordbrukspolitik, som drev människorna bort ifrån dessa trakter. Och vilka stod för den? Jo, den stod socialdemokrater och vpk-are för.

Talmannen anmälde att Raul Blücher anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 128 GULLAN LINDBLAD (m):

Herr talman! Såväl arbetsmarknadsutskottet som många, många talare har tidigare framhållit att Värmlands län är ett av de hårdast drabbade i landet i vad gäller arbetslösheten. Jag behöver vid denna tidpunkt inte närmare gå in på några siffror. Många har nämnt åtskilliga dystra siffror. Ett av de problem som kanske bekymrar mig mest är det faktum att vi har den högsta andelen långtidsarbetslösa i hela landet. Det är en fråga som vi tillsammans bör uppmärksamma.

Ja, det är en ganska dyster bild som här målats upp, men det finns dock vissa små ljuspunkter, även om jag kan hålla med bl. a. Raul Blücher om att det mest rör sig om hotfulla moln. Antalet nyanmälda platser ökade trots allt med 570 under tiden december 1980 till januari 1981. En positiv faktor är också att verkstadsindustrierna har god ordergång och efterfrågar arbetskraft, vilket också vissa servicenäringar gör. Framför allt vill jag i dagens debatt framhålla den stora förståelse för vårt läns problem som visats av arbetsmarknadsutskottet och de insatser som har gjorts och kommer att göras för vårt län av riksdag och regering. Det har erinrats om att Värmlands län förra året fick 12 milj. kr. till regionalpolitiska åtgärder, och innevarande år har länsstyrelsen fått 3,4 milj. kr. till speciellt utredningsarbete beträffande sysselsättningsfrågor, och i glesbygdssöd utgår det 5,2 milj. kr. Betydande belopp har alltså ställts till vårt läns förfogande för att arbetsmarknadsläget skall kunna förbättras.

I det betänkande som nu behandlas föreslås ett regionalpolitiskt stöd på upp till 20 milj. kr. för att främja den industriella verksamheten i länet. Samtliga riksdagsledamöter på Värmlandsbanken är oroade över utveckling-

en i vårt län, och vi har därför i motioner föreslagit olika åtgärder, ägnade att förbättra arbetsmarknadsläget. Delvis har våra förslag sammanfallit, och jag tycker att vi åtminstone tillsammans borde kunna glädjas åt en positiv behandling på de punkter där vi är överens. De regionala myndigheterna, i första hand länsstyrelsen, får nu i samråd med regeringen bestämma över medlens användning. Jag har i dag tagit kontakt med vissa av våra länsmyndigheter och vet att just detta upplevs som mycket positivt. Den vet ju bäst var skon klämmer som har den på, som det heter. Stödet kan exempelvis användas till kommunala industrilokaler och/eller ett regionalt investmentbolag.

Jag förstår inte att socialdemokraterna måste reservera sig på denna punkt. Ni har ju faktiskt fått vad ni begärt. Jag vill ställa en direkt fråga till Gunnar Olsson. Anser Gunnar Olsson att vi riksdagsledamöter här på Värmlandsbanken är bättre skickade att bedöma vad pengarna skall användas till än våra partikamrater och tjänstemän där hemma i vårt eget län? Är det bara för att demonstrera en annan uppfattning än den arbetsmarknadsutskottets majoritet har som ni reserverat er på just den punkten? Eller är det så, att ni medvetet vill styra utvecklingen här från Sergels torg? I så fall ut med språket!

Så har ju ni socialdemokrater en hel del annat på önskelistan också. Och det är klart att vi alla kunde skriva önskelistor, men ytterst handlar det ändå om ekonomiska resurser. Vi befinner oss allesammans i samma krassa ekonomiska verklighet. Ena dagen anklagar ni socialdemokrater regeringen för ett växande budgetunderskott, men nästa dag är ni i denna kammare beredda att ösa ut ytterligare miljoner. Det händer varje dag. Är Gunnar Olsson medveten om hur tvetungat ni egentligen talar?

Jag anser mig av strikt ekonomiska skäl inte kunna biträda några förslag utöver utskottsmajoritetens, vilka innebär en verklig hjälp till självhjälp för vårt län. Vi har ju en regionalpolitisk proposition att vänta inom en ganska nära framtid, och vi bör kunna avvakta de förslag som där kommer att framställas. Framför allt verkar industriministerns tankar kring de differentierade socialförsäkringsavgifterna mycket intressanta, om detta kommer att innebära lägre avgifter för våra glesbygds- och stödområden. Jag tror att det skulle vara en bra injektion för företagsamheten i bl. a. vissa Värmlandsområden.

Att tidigarelägga vissa sjukhusbyggnader låter kanske bestickande med hänsyn till situationen på byggarbetsmarknaden. Men att bygga är ju en sak – det är trots allt driften som kostar de verkliga pengarna. Det har också Bertil Jonasson mycket riktigt påpekat. Här skulle vi alltså binda riksdag och regering för ett mycket kostnadskrävande program i åtskilliga år framåt. Jag anser mig inte kunna biträda det förslaget. Vi får väl också avvakta de aviserade förslag som arbetsmarknadsministern har talat om, nämligen om tidigareläggning av vissa byggnader.

Jag vill särskilt understryka vad utskottet anför på s. 74 i betänkandet, nämligen att sysselsättningsproblemen i ett längre perspektiv inte kan lösas genom en ständig utbyggnad av den offentliga verksamheten. Det avgörande

är ju i stället om vi kan få till stånd en expansion inom industrin och andra näringsgrenar. Den målsättningen trodde jag faktiskt att vi var ganska överens om i denna kammare, över partigränserna.

Vpk:s motionskrav lämnar jag i långa stycken därhän. Det program ni för fram innehåller alla de ingredienser av styrning och samhällsplanering som kännetecknar en planekonomi och som det för mig som är moderat är omöjligt att ställa upp på.

Till Raul Blücher vill jag säga att jag inte riktigt förstår hans resonemang. Han är mycket kritisk mot småföretagsamhet, men han är minst lika kritisk mot stora företag. Hur skall Raul Blücher ha det egentligen? Just detta att vi satsar på mindre företag, där väldigt många människor kan vara med och besluta och som vi verkligen får en mångfald av ute i vårt län, skulle vara mycket värdefullt. Och alla företag har ju en gång varit små. Jag tror att det är just här som vi har innovationerna, överlevnadskraften och allt annat att vänta.

Bekymren på den värmländska arbetsmarknaden är betydande, men med tanke på den välvilliga behandling som motionerna från Värmlandsbanken har fått och med tanke på att vi har en regionalpolitisk proposition att vänta, anser jag att vi bör kunna se framtiden an med viss tillförsikt.

Den största resursen är trots allt inte pengar från staten! Den utgörs av värmlänningarna själva, av deras kunnande, vilja och framtidstro. Jag delar därför helt de synpunkter som bl. a. Bo Finnkvist framförde i den frågan. Annars vill jag särskilt framhålla det som sagts av mina partikamrater Sten Svensson och Bengt Wittbom, nämligen att det i första hand är vår uppgift som politiker att skapa ett så näringsvänligt klimat som möjligt för att det skall kännas meningsfullt att komma med nya idéer och skapa nya företag och nya arbetstillfällen. Många har sagt att vi inte har någon tradition av nyföretagande och småföretagsamhet i Värmland. Jag har själv aldrig träffat någon brukspatron, men de har funnits. Och det skall väl erkännas att vi har varit väldigt beroende av de stora bruksföretagen. Vi saknar alltså denna nyföretagaranda, men den är på gång. Det händer positiva saker i KRESAM, Se-fram-gruppen och allt vad de heter. Det finns också en anda inom småföretagsamheten, där man försöker bygga upp samverkansformer för att kunna möta konkurrensen på ett effektivare sätt. Därigenom kan de mindre företagen bli större och framför allt mer expansiva och lönsamma. Ytterst hamnar vi ändå där, dvs. att det handlar om företagens lönsamhet. Vi kan inte sitta här vid Sergels torg och ge pengar och planera i stort mått, om det är så att företagen inte bär sig, att de inte lönar sig. Det måste finnas avsättning för produkterna och tjänsterna. Det måste finnas lönsamhet.

Med dessa ord ber jag, herr talman, att få yrka bifall till hemställan i arbetsmarknadsutskottets betänkande på samtliga punkter.

Anf. 129 RAUL BLÜCHER (vpk) replik:

Herr talman! Ja, Gullan Lindblad, det måste finnas lönsamhet. Men lönsamhet för vem? Det vi efterlyser är lönsamhet för samhället. Det är då också fråga om att förändra Sveriges industripolitik.

Det är självklart att om det kan komma i gång något slags ny småföretagsamhet i Värmland, så har i varje fall ingen inom vårt parti någonting emot det. Men erfarenheten talar för att småföretagen försvinner i det långa perspektivet. De är inte så värst mycket att räkna med.

Gullan Lindblad säger att alla företag har varit små – man kommer nästan att tänka på en visa av Povel Ramel i det sammanhanget – men det är väldigt länge sedan Uddeholm och Billerud var små, om de någonsin har varit det. Frågan är om det inte redan från början var en stor kapitalackumulation bakom dessa stora företag. De arbetande i de stora bolagen i Värmland har byggt upp stora resurser i form av bl. a. maskiner och fabrikslokaler, och vi har dessutom den värmländska skogen. Det är ju dessa stora tillgångar för en fortsatt industriproduktion i länet som det gäller att på något sätt ta hand om och föra vidare. Det är där lönsamheten kommer in i bilden.

Det är inte fråga om att styra företagen från Sergels torg, men som det är i dag styrs de ju från andra byggnader i den här staden, t. ex. från bankpalatsen vid Kungsträdgårdsgatan. Vi vill inte ersätta den toppstyrningen med en annan toppstyrning, utan det gäller att mobilisera de många människorna i Storfors, Skoghall, Grums osv. för att gå in och ta ett ansvar. Men med ett ansvar måste förenas makt och möjlighet att styra utvecklingen, och då måste makten och ägandet när det gäller dessa stora resurser berövas det lilla fåtalet styrande. Det är i de ackumulerade tillgångarna, som ligger utanför resonemanget om den besvärliga statsekonomin, som vi måste skaffa medlen till de investeringar som är nödvändiga.

Anf. 130 GULLAN LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Vi måste mobilisera de många människorna, säger Raul Blücher. På den punkten är vi överens, och det är just därför som jag tycker att det är så viktigt att vi satsar på de mindre företagen och ger dem en chans att vidareutvecklas. Därmed skulle vi ytterst skapa lönsamhet också för samhället. Vi skulle få bärkraftiga företag som kan sälja sina varor och tjänster, vi skulle skapa jobb och minska arbetslösheten.

När det gäller styrningen skymtade man bockfoten hos Raul Blücher bakom den fasad av vänlighet som han visade upp. Om Raul Blücher och hans partikamrater finge bestämma, så skulle besluten fattas här i riksdagen vid Sergels torg eller var den nu befinner sig.

Anf. 131 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! I det betänkande från arbetsmarknadsutskottet som vi nu diskuterar behandlas de många motioner i vilka man tagit upp frågan om stödområdesindelningen. I vissa av dessa motioner vill man ändra denna indelning i vad gäller kommunernas inplacering. I min motion nr 1057 yrkar jag på en ändrad stödområdesklass för vissa kommuner i Örebro län. Samma krav förs fram i den socialdemokratiska motionen nr 814.

En del av Örebro län – den norra och västra delen – tillhör Bergslagen, och där har vi gemensamma intressen med övriga Bergslagen. Jag vill i det avseendet hänvisa till vad som sagts av Lars-Ove Hagberg och Hans

Petersson i Hallstahammar, vpk:s företrädare från Dalarna resp. Västmanland.

Först skall jag säga några ord om den närings- och sysselsättningspolitiska situationen i mitt hemlän, Örebro län. Befolkningsmässigt har länet stagnerat sedan ett årtionde ungefär. Åldersfördelningen blir därmed alltmer ofördelaktig. Det innebär att kraven på service från samhället, främst sjuk- och åldersvård, ökar samtidigt som skatteunderlaget minskar, sett i relation till en positiv befolkningsutveckling.

Detta gäller länet som helhet. Men ser man till vissa områden finner man att svårigheterna inom dessa är betydligt större. Ett sådant område är länets norra del. Gruvorna har lagts ned en efter en. Nu står den sista järnmalmgruvan, den i Stråssa, inför en snar nerläggning. Samtidigt har både stål- och skogsindustrin problem. I länets västra Bergslagsdel, Karlskoga-Degerfors, har antalet sysselsatta inom stålindustrin på några år minskat med tusentals personer.

Här vill jag göra en liten parentes, och kanske blir jag den ende av dem som yttrar sig i den här långa debatten som kan annonsera att en företagsledare i ett stort företag har sagt, att vi kan ordna många nya jobb utan statligt stöd – måhända tusentals nya jobb – om vi får som vi vill. Om staten låter oss exportera vapen, ungefär som i Frankrike, skall vi ordna tusen jobb till, har han sagt. Men jag är inte övertygad om att riksdagen är beredd att göra sådana ändringar i vapenexportbestämmelserna att han får göra det. Jag vill emellertid påpeka att om vissa kapitalister bara får ändra sin produktions innehåll som de vill, då är de beredda att skapa nya jobb.

Om vi fortsätter söderut i länet kan vi konstatera att där också finns problem. Skogsindustrin i länets södra del har problem, och därför har jag i min motion förordat att även Askersund skulle flyttas upp i stödområdet.

Det kan te sig förstäligt från företagens synpunkt om dessa tvingas se till kortsiktiga lösningar som ofta inte går utanför det egna företagets intressen. Den egna ekonomiska handlingsfriheten kanske inte tillåter något annat sätt att se uppstående problem. Men från samhällets synpunkt måste man, enligt min mening, lägga andra och mera långsiktiga synpunkter på näringslivets utveckling. En total samhällsekonomisk kalkyl, som visar vad som är ekonomiskt fördelaktigast om man ser till helheten, måste få fälla avgörandet vid ställningstaganden i fråga om industriföretagens framtid på de olika orterna. Nedläggning eller kraftig neddragning av industrin på en bruksort kan ju nästan betyda liv eller död för denna ort. Därför måste samhället skaffa sig de styrmedel som behövs för att i tid ingripa och i tid slå vakt om sysselsättningen på bruksorterna i Bergslagen. Hit hör också bruksorterna i Örebro län och dess sista järnmalmgruva.

Men i dag har inte samhället dessa styrmöjligheter. Dagens länsplanering, som i och för sig är bra som ett underlag för kommande handling, är därför bara en önskelista över hur det borde vara. Vad som händer inom företagen ligger utanför den planerande myndighetens kontroll. Vad länsplanerarna kan göra är att inhämta upplysningar från företagen om dessas mål för sin verksamhet och på den grunden formulera en länsplan. Samhällets

industripolitik, såväl i landet som helhet som i Örebro län, har inskränkt sig till att lämna stöd till företagsamhet som man i övrigt inte har någon möjlighet att styra. Vad man sedan får ut av stödpengarna från landets skattebetalare kan i många fall vara svårt att utläsa.

Som framgått av dessa mina kommentarer har jag inte någon större tilltro till den nuvarande formen av samhällets stödpolitik. Men den finns där och kan, så länge vi inte fått något bättre, ändå ha en viss betydelse. Sålunda kan det spela *någon* roll om en viss kommun ligger i exempelvis stödområde 3 eller i stödområde 4. Därför har jag yrkat på uppflyttning i stödområdesklass för Ljusnarsberg och Hällefors till nr 4, Laxå till nr 2 och Askersund till nr 1. Uppklassningen överensstämmer med vad som påyrkas i Länsprogram 1980.

Nu vill emellertid inte utskottet tillstyrka mitt yrkande om uppklassning av de ifrågavarande kommunerna i Örebro län. Men det gäller ett *formellt* bifall till klassindelning. I *sak* säger sig utskottet ha gått motionskravet till mötes. Man vill avvakta med ändringar i stödområdesindelningen tills man gjort en utvärdering av nu rådande stödsystem. Det kan jag ha en viss förståelse för när man samtidigt påpekar att de orter i Bergslagen som fått problem från stödsynpunkt skall behandlas som om de tillhörde stödområde 4, oaktat att de inte gör detta just nu. – Det är alltså en relativt marginell fråga jag har väckt, och med den behandling den har fått kan jag t. v. låta mig nöja.

Herr talman! Jag har därför just nu inget yrkande, men det finns anledning att återkomma när det om ett år eller så föreligger en proposition som tar upp den här stödproblematiken på nytt.

Anf. 132 THURE JADESTIG (s):

Herr talman! En flerhundraårig epok i den västmanländska Bergslagens historia är till ända då den sista järnmalmsgruvan, Surahammars bruks AB:s gruva, Bondgruvan i Norberg, läggs ned och när i morgon driften vid masugnen i Spännarhyttan upphör. Man kan faktiskt tala om en industriell tragedi. Vid månadsskiftet september-oktober avvecklas stålrörelsen inom Hallstahammars AB. Surahammars Bruk permitterar ca 275 personer som en följd av nedläggningen av masugnen i Spännarhyttan. Vid Bulten-Kanthal AB i Hallstahammar är under april, maj och juni månader 1 140 personer korttidspermitterade en dag i veckan. Som en följd av den utvecklingen drabbas ett flertal småföretagare som har legoarbeten för dessa industrier. Och naturligtvis sätter detta sin prägel även på andra samhällsområden, t. ex. inom detaljhandeln.

Så konkret kan man beskriva dagens situation i några av de västmanländska kommunerna: Fagerstaregionen, Hallstahammars och Surahammars kommuner.

Situationen i Västmanland präglas i dag av ökad obalans på arbetsmarknaden. Egentligen berörs alla kommuner i länet mer eller mindre; dock drabbas våra bruksorter hårdast. Sysselsättningen i gruvorna och de stålproducerande näringsgrenarna har sjunkit. Under 1970-talet har nettoutflyttningen för länets del varit drygt 10 000 personer. Utvecklingen under

1980-talets första fem år synes också bli negativ.

Sysselsättningsprognosen i Länsplanering 81 visar t. ex. en kraftig nedjustering av antalet beräknade arbetstillfällen i länet, även om beräkningen gäller bara ett år. Förändringen ligger främst i antagandena om utvecklingen inom industri och offentlig förvaltning. Länsplanering 81 konstaterar att "mer än en fjärdedel av länets befolkning i förvärsarbetande ålder står utanför arbetsmarknaden i länet – de gör det av olika skäl – varav de hemarbetande och de studerande är den största gruppen. Västmanlands län har en ung befolkningsstruktur och ungdomsarbetslösheten är ett besvärande inslag."

Man konstaterar dessutom i länsrapporten att det saknas totalt 8 250 arbetstillfällen, och det visar att det krävs kraftfulla arbetsmarknads- och regionalpolitiska insatser för att vända den nu så ogynnsamma utvecklingen. Lyckas man inte med detta blir resultatet antingen en hög arbetslöshetsnivå eller också en fortsatt utflyttning från länet.

Länsarbetsnämndens senaste redovisning av arbetsmarknadssituationen visar också utvecklingstendensen för länet. Den gör i sin rapport bl. a. en jämförelse med riket i övrigt, och där konstateras följande:

Andelen arbetslösa ungdomar är i vårt län högre än i landet i genomsnitt – 35 % i vårt län mot 33 % i riket som helhet. Andelen arbetslösa kvinnor är högre – 56 % för vårt län mot 51 % för riket i dess helhet. Andelen långtidsarbetslösa är högre – siffran för vårt län är 41 % mot 37 % för riket i dess helhet. För skogslänen ligger genomsnittet på 42 %. Vi har alltså en långtidsarbetslöshet som är jämförbar med skogslänens.

Det är sålunda kvinnorna och den unga generationen som drabbats hårdast, och det har fått till följd att andelen långtidsarbetslösa ökar.

Innan jag återgår till bruksorternas dagsaktuella arbetsmarknadsproblem vill jag notera att situationen i övriga länet också är besvärande. Se t. ex. utvecklingen när det gäller befolkningen i Köping, som under 1970-talet har minskat med inte mindre än 8,5 %.

Minskningen med 1 000 industrijobb bara under detta år visar egentligen hur situationen är i våra bruksorter. Industrijobben minskar i kommunerna i Fagerstaregionen, i Surahammar och i Hallstahammar som en följd av den s. k. strukturomvandlingen inom gruv- och stålindustrin. Vi har under några år på olika sätt här i riksdagen försökt aktualisera de näringspolitiska frågorna, och vi har gjort det i god tid. Några konkreta åtgärder har tyvärr inte vidtagits från regeringens sida. Därför är också i dag vår oro för framtiden stor.

Utöver de varslade permitteringarna – konsekvenser av nedläggningen av masugnen i Spännarhyttan och gruvan i Norberg samt nedläggningarna av stålheter i Surahammar och Hallstahammar – har vi dessutom konsekvenserna med korttidsarbete. Vi tror att vi här också har att räkna med kommande permitteringar.

Den negativa utvecklingen har pågått under några år. Bulten-Kanthalkoncernen i Hallstahammar har t. ex. under de senaste fyra åren avvecklat 943 arbetstillfällen via den s. k. naturliga avgången – den som många ekonomer

kallar för en smidig anpassning till dagskonjunkturbilden. Denna tysta, smygande faktor drabbar både enskilda och berörda kommuner mycket hårt och skapar t. ex. problem med outhyrda bostäder och andra sociala konsekvenser. Men det är mot den här bakgrunden man skall vår motion 1928 med länskollegan Karl-Gustaf Mathsson som första man. I motionen kräver vi speciella åtgärder, t. ex. lokaliseringsstöd till berörda bruksorter i Kolbäcksdalen.

Vi noterar i dag med tillfredsställelse arbetsmarknadsutskottets skrivning och dess positiva grundsyn på ett vidgat regionalpolitiskt stöd för de Bergslagskommuner som särskilt hårt drabbats av strukturomvandlingen inom gruv- och stålindustrin.

Vi är medvetna om att sådant stöd är befogat i just kommunerna inom Fagerstaregionen samt i Surahammar och Hallstahammar.

I detta sammanhang vill jag också hänvisa till den socialdemokratiska reservationen nr 4, som är fogad vid det utskottsbetänkande som vi i dag behandlar och som pekar på att det är nödvändigt att utforma ett åtgärdsprogram för att nå en kontinuerlig uppföljning av arbetet och trygga sysselsättningen på bruksorterna i Bergslagen. Jag yrkar sålunda bifall till denna reservation.

Det känns angeläget för mig att till sist få redovisa ytterligare några slutsatser i länsstyrelsens i Västmanland Rapport 81, nämligen:

att sysselsättningsläget inom länet ytterligare kommer att försämrats,

att efterfrågan på arbetskraft minskas, beroende främst på att industrijobben tunnas ut, att byggnadssektorn uppvisar sjunkande tendens och att den offentliga sektorns sysselsättningsökning har upphört,

att industriutvecklingen i våra bruksorter drabbats hårt av den pågående utslagningen av våra basnäringar skog, stål- och gruvindustrin samt

att sysselsättningsutvecklingen är ogynnsam även i Västeråsregionen, som hitills varit den region som burit upp utvecklingen i länet.

Arbetarrörelsen i Västmanland har för sin del i elva punkter sammanfattat en offensiv utvecklingsplan för länets näringsliv. Bl. a. pekar man på att vi måste

satsa på vidareförädling av malm, skog och stål,

satsa på malmletning och prospektering,

snabbt utveckla de nya råjärnsprocesserna,

avvärja hotet om skrotbristen,

öka bostadsbyggandet,

trygga industrins energibehov samt

vidga industriinvesteringarna.

I förhoppning om att vi på några av de här väsentliga punkterna, som skisserats av oss i Västmanland, också skall vinna gehör i kanslihuset ber vi att få yrka bifall till de socialdemokratiska reservationerna vid utskottets betänkande.

I detta anförande instämde Karl-Gustaf Mathsson (s).

Anf. 133 OSWALD SÖDERQVIST (vpk):

Herr talman! Jag kommer här att ta upp några problem som är aktuella för de norra delarna av Uppsala län, den region som i dagligt tal brukar benämnas Norduppland.

Det som sägs i utskottsbetänkandet med anledning av min motion i den här frågan är riktigt, nämligen att Norduppland är ett område som klart skiljer sig från de övriga delarna av Uppsala län. Det är också ganska klart att detta faktum i de flesta fall inte uppmärksammas annat än av dem som direkt kommer i kontakt med problemen, dvs. länsmyndigheter och liknande instanser. Norduppland är geografiskt, näringspolitiskt och befolkningsmässigt mycket mera likt de områden som ligger närmast norrut, dvs. Bergslagslän. Det är anledningen till att vpk i den partimotion som också behandlas här och som begär åtgärder för att rädda Bergslagen även tagit med Norduppland.

Norduppland är således en region som har alla de kännetecken som karakteriserar vad vi brukar kalla för glesbygd, skogslän eller avfolkningsbygd, vilket ord man nu vill välja för att beskriva vad det rör sig om. Det är också en region som av ålder varit beroende av gruv- och järnhanteringen. En gång blomstrade den verksamheten, och Norduppland var föregångare i den svenska järnhanteringen. Så är det inte längre, men fortfarande är regionen mycket beroende av de två stålverk, Söderfors och Österby, som finns kvar och av den enda kvarvarande gruvan i Dannemora. Det rör sig om mer än 2 000 arbetsplatser, och det är mycket i en region av det slag som det här är fråga om. Krisen i den svenska gruv- och stålindustrin slår därför minst lika hårt i Norduppland som i andra mer välkända och omtalade bruksbygder.

Självklart spelar också skogstillgångarna och skogsindustrin en mycket stor roll. Även på det området är Norduppland just att hänföra till begreppet "skogslän" i verklig mening. Dessa faktorer har gjort, som vpk påpekar i motionen om att rädda Bergslagen, att arbetslöshet, åldersstruktur och offentlig service är högre, ogynnsammare och sämre än i övriga, mer gynnade delar av landet.

Mot den här utvecklingen har vpk, både i den nu aktuella Bergslagsmotionen och i många andra sammanhang, föreslagit en rad åtgärder som på ett avgörande sätt skulle förbättra situationen. Det finns utvecklingsmöjligheter för såväl Norduppland som andra liknande områden. Den svenska stålindustrin, i det här fallet specialstålindustrin, kan överleva och vidareutvecklas, om nationella intressen ställs före bolagsintressen. Men det kräver naturligtvis ingrepp av samhället, ingrepp som går ut över den privata äganderätten och dess möjligheter att bestämma var pengar skall satsas, de pengar som tagits i vinst från tidigare verksamheter i den här och i andra regioner.

Vpk har föreslagit ett samlat program för den svenska specialstålindustrin. Endast ett sådant ger utrymme och resurser för att utveckla vidareförädling av den svenska stålindustrin. Då kan också mindre verk som Söderfors, Österby och andra få en chans att överleva. Det programmet innebär också en fortsatt brytning av den svenska järnmalmen. Det är en vansinnig politik

att basera den svenska stålframställningen på skrot, som dessutom till största delen importeras, medan gruvor som Dannemora och andra läggs ner, fastän där fortfarande finns brytvärda malmförekomster. I ett längre perspektiv är ett sådant här program också en garanti för att den svenska verkstadsindustrin skall överleva och utvecklas i stället för att, som nu är fallet, i allt raskare takt rustas ner och flyttas utomlands. En utbyggd förädlingsgrad i stål- och verkstadsindustri räddar bruksorter och regioner som den i Norduppland, som nu hotas av nedläggning och avfolkning. Men det kräver, som jag tidigare sagt, samhälleliga insatser, och vi kan inte förvänta att de skall genomföras av de privata storbolagen.

Jag har i min egen motion om Norduppland tagit upp ett par högaktuella verksamheter som berör regionen. Den första gäller kärnkraftverket i Forsmark och vad det har fört med sig för Nordupplands del. I det korta perspektivet har naturligtvis en anläggning av det här slaget, ett jättebygge, som alla andra stora anläggningar haft många positiva effekter. Men spåren förskräcker. Vi har åskådliga exempel i vattenkraftkommunerna i Norrbotten, där man upplevde verkliga guldrusher så länge utbyggnaden pågick, men där man nu får brottas med de stora kommunala skulder som den verksamheten förde med sig och med vikande befolknings- och skatteunderlag. Samma problem kan Östhammars kommun, där Forsmark ligger, se fram emot. Det är nu gott och väl att kommunen och kanske framför allt länsstyrelsen i Uppsala är medvetna om problemen och arbetar med dem. Utskottet anser tydligen detta vara nog och ser ingen anledning att ta hänsyn till kravet i min motion om att det behövs initiativ av regeringen för att möta den kommande sysselsättningskris som vi kan se framför oss i Norduppland när Forsmark är färdigbyggt. Den viktiga punkten i Uppsala länsstyrelsens planering, uttryckt i Länsplan 80, är nämligen att det behövs stora insatser från riksdag, regering och statliga Vattenfall för att möta den här krisen. Det kan inte länet och ännu mindre kommunen själva klara av. I den skrivelse som tillställts arbetsmarknadsutskottet från länsstyrelsen i Uppsala län med anledning av min motion skriver man ju klart och tydligt:

”I det av länsstyrelsens styrelse antagna förslaget till länsprogram, som avlämnades till regeringen i december 1980, återkommer kraven på insatser från riksdag, regering och Vattenfall för att klara avvecklingen av byggarbetsplatsen Forsmark. En avveckling som enligt länsstyrelsens uppfattning måste genomföras så att positiva regionalpolitiska effekter kan bibehållas och så att de som arbetar vid bygget och bor i regionen skall beredas möjlighet att både bo kvar och få annat arbete i området.”

Det är krav på åtgärder från regeringen som är det viktiga, och det är samma krav som jag har ställt i min motion. Frågan kvarstår således och är mera akut än någonsin: Vad har regeringen för beredskap för att möta den kris som kommer i Norduppland om ett par år? Förlitar man sig kanske på en fortsatt kärnkraftsutbyggnad, eller är det den ökända hetvattenledningen från Forsmark till Stockholm och Uppsala som skall lösa problemen? Detta borde utskottet ha gett riksdagen tillfälle att få litet närmare vetskap om genom en mera grundlig behandling av min motion. Detta är, som jag

tidigare framhållit i samband med debatter i energifrågan, inte någon kommunal- eller länspolitisk fråga, utan en rikspolitisk.

Framför allt är det förvånande att de socialdemokratiska ledamöterna i Uppsala län nu inte är mera intresserade av vad som skall hända när arbetena i Forsmark avvecklas. När arbetena drogs ned i avvaktan på resultatet av folkomröstningen kom det väldiga ramaskrin från socialdemokraterna, men nu är det tyst. Är det mindre synd om anläggningsarbetarna i Forsmark och befolkningen i Norduppland nu än vad det var då, eller är det hetvattenledningen som skall lösa problemen för såväl socialdemokraterna som regeringen? Ni socialdemokrater har ju för säkerhets skull motionerat om utbyggnad av ledningen, med den konstiga motiveringen att det skulle utveckla alternativa energikällor i Norduppland. Jag har väldigt svårt att se hur detta skulle vara möjligt och vad som ligger bakom sådana krav.

Nej, herr talman, det behövs en bättre inventering av vad som behöver göras i Norduppland. Det kan säkert länsstyrelsen och andra regionala och kommunala myndigheter klara av. Men de pengar som behövs måste satsas av staten, och det ansvaret åvilar regeringen. Därför kommer kraven på beredskap och så småningom åtgärder i den här frågan att kvarstå till dess ett tillfredsställande svar har lämnats.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till motionerna 1836 och 857.

Anf. 134 PAUL JANSSON (s):

Herr talman! I arbetsmarknadsutskottets betänkande 1980/81:23 behandlas två motioner som vi socialdemokrater på Skaraborgsbänken har väckt. I realiteten är det väl en och en halv motion, eftersom yrkande 2 i den ena motionen kommer att behandlas i ett senare betänkande från arbetsmarknadsutskottet. De motioner det gäller är 1980/81:217 om indelning i stödområde och 1980/81:277 om sysselsättningen i Skaraborgs län. I båda dessa motioner har vi försökt att utförligt redovisa de problem som vårt län f. n. kämpar med då det gäller sysselsättningen.

I motion 217 har vi återupprepat ett tidigare krav att kommunerna Gullspång, Karlsborg, Töreboda och Falköping skulle inplaceras i stödområde. Enligt vår uppfattning är dessa kommuners inlemmande i stödområde mera påkallat än någonsin tidigare. Den senaste tidens utveckling, särskilt i den nordöstra delen av länet, inger betydande oro såväl då det gäller sysselsättningen som då det gäller befolkningstalen. Det förtjänar att påpekas att Töreboda, den kommun jag själv kommer ifrån, f. n. har en arbetslöshet på 5,34 %. Detta är den högsta arbetslösheten i länet, och den ligger högt över riksgenomsnittet.

När arbetsmarknadsutskottet förra gången avstyrkte våra krav att få in dessa kommuner i stödområde – det var i dess betänkande 1978/79:23 –, så gjorde man detta med följande uttalande:

”Det hindrar inte att det finns betydande problem i några av länets kommuner, i första hand Gullspång, Karlsborg och Falköping, som har en stagnerande utveckling med problem på arbetsmarknaden. Även om

utskottet har avstyrkt att de inlemmas i stödområdet kan det finnas skäl för samhället att stödja projekt som ger varaktig sysselsättning."

Herr talman! Trots att problemen i dessa kommuner förvärrats i betydande grad sedan utskottet skrev detta 1979, använder man i detta betänkande samma formulering för att avstyrka motionen.

Detta utskottets uttalande har använts flitigt av ansvariga borgerliga statsråd när vi från Skaraborg ställt frågor och väckt interpellationer i riksdagen om sysselsättningen i Skaraborgs län. Detta upprepades i en interpellationsdebatt här i kammaren så sent som den 15 december i fjol av industriministern. Det som vi trodde var något positivt i utskottets skrivning används nu nästan som ett skällsord när vi försöker föra fram länets krav.

Det bedrövliga är, herr talman, att detta uttalande inte lett till några som helst resultat. Vi har inte sett att någon kommun som lider av sysselsättningssvårigheter i Skaraborgs län har erhållit något som helst regionalpolitiskt stöd av den borgerliga regeringen. Som vi framhållit i vår motion 217 har lokaliseringstöd inte lämnats till något företag i Skaraborgs län sedan 1976. Det senaste exemplet var då den socialdemokratiska regeringen räddade Hällekis genom att satsa ca 60 milj. kr. på lokaliseringstöd och lokaliseringsslån för Rockwools etablering där.

Nu medger arbetsmarknadsutskottet på s. 79 i betänkande 23 att sysselsättningen i Skaraborg successivt har försämrats under senare tid. Man säger: "Med den starka inriktningen på hemmamarknaden är industrin i länet självfallet känslig för förändringar i den allmänna efterfrågeutvecklingen. Inte minst nedgången inom byggsektorn har som redan nämnts fått negativa verkningar för sysselsättningen i vissa kommuner i länet."

Detta konstaterande från utskottets sida är alldeles riktigt. Det är detta som vi upprepade gånger försökt föra till torgs i olika sammanhang här i riksdagen. När nu också utskottet sagt detta hoppades vi kanske att vi skulle få något stöd från utskottet. Men så icke. Man kommer dragande med den gamla vanliga visan: "Beträffande möjligheten att ge regionalpolitiskt stöd i länet hänvisas till att utskottet tidigare uttalat att det kan finnas skäl för samhället att stödja projekt som kan ge varaktig sysselsättning i vissa kommuner, nämligen Gullspång, Karlsborg och Falköping." Det händer ingenting.

Sedan säger utskottet något som jag gärna vill ha en förklaring till: "Sådant stöd har också beviljats till en del projekt som den regionala utvecklingsfonden tagit fram." Nu vill jag fråga utskottets ordförande Elver Jonsson eller någon annan i utskottet: Vad är det för slags projekt som fått regionalpolitiskt stöd i Skaraborgs län under senare tid? Vi kanske kan få en specificering av det här i kammaren, eftersom det inte framgår av några andra handlingar. Det måste i så fall vara projekt som vi i Skaraborgs län inte känner till. Jag har så sent som i dag kollat detta på länsstyrelsen. Som jag tidigare påpekade har något lokaliseringstöd inte utgått till något företag i länet sedan vår regering räddade Hällekis.

Herr talman! Just i dagarna, lagom till den regionalpolitiska debatten här i

kammaren, kommer ett nytt dystert besked från den skaraborgska arbetsmarknaden. Starprodukter i Lidköping, som ägs av Swedish Match-koncernen, varslar nu samtliga sina anställda, 300 personer, om uppsägning. Företaget skall läggas ned vid årsskiftet 1981-1982.

Detta är naturligtvis ett hårt slag, som drabbar såväl Lidköpings kommun som de 300 anställda vid företaget. Redan i dag går 600 personer arbetslösa i Lidköpings kommun, och ca 400 går i arbetsmarknadsutbildning. Ytterligare 300 arbetslösa genom Starproduktens nedläggning tål inte arbetsmarknaden i Lidköping. Man har redan i dag en arbetslöshet i kommunen på 4,2 %.

Nu skall tillverkningen vid Starprodukter flyttas till andra orter. En del skall flyttas till företagets systerföretag Marbodal i Tidaholm. De fackliga företrädarna har för sin del viss förståelse för att företaget koncentrerar tillverkningen av köksskåp till Tidaholm. Detta har man accepterat i de förhandlingar som förts. Vad man däremot inte kan acceptera är att företaget flyttar möbeltillverkningen till Tyskland. Möbelproduktionen vid Starprodukter i Lidköping sysselsätter i dag 80 personer och omsätter ca 22 milj. kr.

Det måste i dagens läge anses vara såväl fackligt som politiskt och ekonomiskt förkastligt att flytta tillverkning utomlands, när landet så väl behöver såväl arbetstillfällen som exportmöjligheter. Att exportera arbetstillfällen är väl inte vad vi skall syssla med i dessa dagar.

I dagarna har industriministern fått ett brev från de fackliga företrädarna vid Starprodukter i Lidköping. Detta brev är ett nödrop, ett rop om hjälp i en svår situation. Om nu inte industriministern hade tröttnat på den här debatten och gått hem och lagt sig, skulle jag ha ställt en fråga till honom, men jag kan ställa den ändå – förhoppningsvis läser han protokollet när han vaknar i morgon: Är industriministern och regeringen beredda att ta fram andra sysselsättningstillfällen i Lidköping när privatkapitalet på det här sättet sviker kommunen och de anställda vid Starprodukter?

Jag har inget yrkande för dagen, men jag förbehåller mig rätten att återkomma när den regionalpolitiska propositionen presenteras för riksdagen. När jag läste vad som står på s. 78 i arbetsmarknadsutskottets betänkande, där man behandlar bl. a. motion 277, fann jag emellertid ett par meningar som jag tyckte mig känna igen. Utskottet skriver på följande sätt om Skaraborgs län:

”Länets näringsliv domineras av mindre och medelstor industri, som huvudsakligen är hänvisad till den svenska hemmamarknaden för att få avsättning för sina produkter. Det gäller branscher som möbelindustrin, byggmaterielindustrin, livsmedelsindustrin och betydande delar av bilindustrin.”

Jag gick och tittade i motionen – där står följande:

”Länets näringsliv domineras emellertid av mindre och medelstor industri, som huvudsakligen är hänvisad till den svenska hemmamarknaden för att få avsättning för sina produkter. Som exempel kan nämnas möbelindustrin, byggmaterialindustrin, inredningsindustrin och även betydande delar av bilindustrin, som finns lokaliserad i länet.”

Det är inte lätt att vara motionär. Man väcker motioner och får dem avstyrkta, men man blir bestulen på sina formuleringar.

Under detta anförande övertog tredje vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

I anförandet instämde Sven-Gösta Signell och Jan Fransson (båda s).

Anf. 135 TOMMY FRANZÉN (vpk):

Herr talman! Stockholmsregionen har inga problem. Där har industrin en sådan utvecklingskraft att den kan medverka till en bättre balans på arbetsmarknaden.

Ja, så låter det om man lyssnar på regeringsföreträdare och talesmän för den borgerliga utskottsmajoriteten. Stockholmsregionen har visserligen den högsta förvärvsfrekvensen för kvinnorna av landets olika län, men för den skull är situationen långt ifrån bra. Även i Stockholms län är arbetslösheten bland kvinnor påtaglig. F. n. är 8 400 direkt arbetslösa, vilket är 17 % fler än förra året.

Till detta måste läggas alla övriga som inte har ett jobb, alla de som förtidspensionerats, sjukskrivits eller på annat sätt ställts utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Dessutom måste också alla de kvinnor räknas in som nu förvisso har ett jobb men som endast har detta på deltid och då ofta på s. k. obekvämt arbetstid och som inget hellre vill än att få ett heltidsjobb.

I Stockholmsregionen har vi en betydande bostadsbrist, som tenderar till att skapa kaos på bostadsmarknaden och då främst för de unga människorna. De sociala problemen i regionen är kanske större och allvarigare bland ungdomen på grund av arbets- och bostadsbrist än vad de är i övriga landet.

Obalansen i regionen är stor vad gäller såväl arbetstillfällen som bostäder och ekonomi. Dessutom är kollektivtrafiken otillräcklig för att på ett socialt godtagbart sätt tillgodose behoven av arbetsresor, resor till och från kulturella centra, resor till de för knappa vårdresurserna i länet.

I korthet skulle man kunna karakterisera skillnaderna i seendet mellan å ena sidan regeringen och dess företrädare och å andra sidan människorna i regionen på så sätt, att regeringen försöker framställa Stockholmsregionen som en drömvärld, medan människorna dagligen brottas med problemen.

Under 1970-talet ökade befolkningmängden med mer än 50 000 netto i Stockholms län. Under 1960-talet var befolkningsökningen dock avsevärt större, men möttes då bättre med bostadsproduktion och nya arbetstillfällen. Under 1980-talet väntas befolkningsökningen fortsätta. Den koncentreras dock till vissa delar av länet, och det skapar i sig speciella problem.

Ökningen kommer sannolikt att tillta ytterligare med anledning av den ökade arbetslösheten i landet och den flyttlasspolitik som regeringen bedriver och som den kallar regionalpolitik. Denna inflyttning måste mötas med ny sysselsättning och nya bostäder, men det finns inget som f. n. talar för att detta kommer att göras.

Tvärtom bedriver regeringen en systematisk nedrustning av den offentliga sektorn, vilken möjligen i nuvarande läge skulle vara den som i så fall sög upp den "nya" arbetskraften. I regionen är det ju i mycket stor utsträckning just den offentliga sektorn som svarar för huvudparten av sysselsättningen. Det är inte bra, då sysselsättningsstrukturen i länet blir ytterst snedvriden. Det är industrijobben som fattas. De har under ett par årtionden minskat högst betänkligt. Under 1970-talet har ca 40 000 arbetstillfällen i tillverkningsindustrin och byggnadsverksamheten försvunnit. Det är en utveckling som ser ut att fortsätta, om ingenting radikalt görs. Utflyttningen av industrier och koncentrationen av allmän och privat administration till Stockholms kommun medför långa arbetsresor, ökade levnadsomkostnader och en snedvridning av näringsstrukturen. Avsaknaden av samhälleliga styrmedel för att lokalisera arbetsplatser och skapa nya, varaktiga jobb i undersysselsatta områden bidrar också till detta. Industriminister Åslings uppfattning, som han tidigare i dag redovisade i debatten, att länsplaneringen skulle vara någon form av undermedicin för att råda bot på detta, är inget annat än ett bevis på den verklighetsfrämmande analys regeringen gör av den ekonomiska verkligheten i denna krisdrabbade marknadsekonomi.

Stockholms län kommer under mitten av 1980-talet inte att ha fler arbetstillfällen att erbjuda industriarbetare än man hade under mitten av 1930-talet. I övriga delar av landet var antalet arbetstillfällen för industriarbetare däremot 50 % större under mitten av 1970-talet jämfört med mitten av 1930-talet. Drygt 40 % av industrisysselsättningen i länet gäller dessutom förvaltningspersonal, dvs. tjänstemän. I övriga delar av landet är motsvarande antal 25 %. Industrin i länet producerar alltså tjänster i långt större utsträckning än i landet i övrigt. Under mitten av 1970-talet sysselsattes i medeltal 70 industritjänstemän per 100 industriarbetare i själva Stockholmsområdet, medan i övriga landet motsvarande siffra var 35 per 100. Dessa siffror talar sitt tydliga språk när det gäller att belysa den oerhörda obalansen i näringsstrukturen i det här länet.

Jag skall passa på att ställa följande fråga till regeringen eller dess företrädare här i riksdagen: Vad tänker ni göra åt denna obalans? Eller kommer ni att tillåta att Stockholmsregionen utarmas i och med att industrijobben försvinner? Såvitt jag kan utläsa i utskottsbetänkandet har varken den borgerliga majoriteten eller socialdemokraterna något recept på vad man skall göra åt denna form av obalans i vår region.

Kvar står att den allmänna tillbakagången inom industrin har drabbat Stockholmsregionen hårt. Antalet industrisysselsatta har minskat med 8 % sedan 1970 och kommer fram till 1990 att minska med ytterligare ca 8 %. Det är en tillbakagång som faktiskt kan jämföras med vad som skett i krisdrabbade orter, där varvs- och tekoindustri lagts ned. Men skillnaden är att omstruktureringen i Stockholms län har skett utan större uppmärksamhet.

Låt mig ta några exempel på industrier som har varit eller är med i denna industriutflyttningsbild. L M Ericsson-koncernen har minskat, och antalet kollektivanställda fortsätter att sjunka, bl. a. på grund av stor utflyttning till

andra länder, vilket har varit L M Ericssons adelsmärke under många år.

Finnboda Varf, Colga, Alfa-Laval, Maskinverken, Tudor, Stora Vika, Holmens Bruk, Kassaprinter, Gränges Weda m. fl. är exempel på företag som lagts ned eller är hotade av nedläggning eller nedskärningar. Det är med andra ord industrijobb som är hotade.

Kommuner och landsting måste naturligtvis ta sitt ansvar, men riksdagen måste hjälpa till att skaffa fram de resurser och maktmedel som dessa behöver. Görs inget nu får situationen i Stockholmsregionen återverkningar på hela landet.

Grunden för en utveckling av industrialiseringen i regionen måste utgå från ett statligt utvecklingsprogram i enlighet med vad vpk utvecklat i en annan motion till riksdagen. Inriktningen kan lämpligen vara att utnyttja den tekniskt sett mycket avancerade yrkeskår som finns i regionen. Det bör man göra för att skapa möjligheter till en hög vidareutveckling av våra inhemska råvaror. Det gäller bl. a. i den industriellt underutvecklade nordostsektorn i länet.

I Hallstavik skall 200 pappersarbetare avskedas, och ett projekt att skaffa fram ersättningsjobb pågår. Detta initiativ är lovvärt, men det står sig slätt om pappersbruket å sin sida sätter sig på tvären. Det finns nämligen ingenting som tvingar företagen, vare sig i Hallstavik eller någon annanstans, att skaffa ersättningsjobb. Det borde vara en facklig rättighet att lägga in veto mot nedskärningar eller nedläggningar.

Inom regionen finns flera hamnar, och den verksamhet som där bedrivs måste samordnas mer och utnyttjas bättre. Nu räddas antagligen Stockholms hamn genom att Finnboda Varf fråntas staten och därigenom klarar sig från nedläggning.

Projektet med det s. k. Nynäshamnskombinatet måste ägnas större uppmärksamhet. Förslaget innebär att det skall byggas en anläggning i Nynäshamn för produktion av syntetiskt drivmedel, bränngas och fjärrvärme. Enligt vår mening måste detta projekt liksom frågan om en djuphamn i Nynäshamn närmare utredas och preciseras.

Nynäshamsprojektet skulle också på ett bättre sätt kunna trygga en del av den värmeförsörjning för Storstockholm som är aktuell än den "brännbara" hetvattentunneln från Forsmark kan göra.

Arbetslösheten i länet ligger i förhållande till riket som helhet på den bättre halvan, men detta är ändå inte acceptabelt. All arbetslöshet måste kraftigt bekämpas, och det låter sig inte göras med den brist på regionalpolitik som regeringen visar upp. Den marknadsekonomi som så många talare i den här debatten, då främst moderaterna, tidigare har prisat är ju orsaken till arbetslösheten och den regionala obalansen. Trots dessa effekter är just marknadsekonomi den allena saliggörande för dessa borgerliga debattörer. De förmår inte, eller vill inte, se dess orsaker och verkan. De tror att om man bara släpper marknadskrafterna fria, skulle en självsanering och en självläkning åstadkommas. Så är naturligtvis inte fallet, utan det är tvärtom på det sättet att samhället måste ges större möjligheter att styra för att trygga sysselsättningen för människorna.

I Södertälje har den stora invandringen inneburit att kommunen måste tillskapa särskilda resurser för att kunna ge dessa människor en rättvis utbildning på olika nivåer. Men inte heller detta är regeringen beredd att ställa upp på. Arbetslösheten i Södertälje har också tilltagit och är högre än genomsnittet i landet. Det finns också andra delar i regionen som uppvisar liknande tendenser.

För att skapa en mindre obalans bör delar av statliga verk och arbetsplatser lokaliseras till orter ute i regionen. 1976 hade Stockholm och Solna kommuner inte mindre än 97 % av de statliga arbetsplatser i länet som är nationellt inriktade. Denna koncentration till storstadskärnan måste ändras och arbetsplatserna i stället spridas till andra kommuner inom regionen. Det finns också sådana arbetsplatser som över huvud taget inte borde ligga i länet utan på andra platser i landet. LKAB:s och ASSI:s kontor borde exempelvis ligga i Norrbotten och inte i Stockholm.

Av Görel Bohlins inlägg tidigare i den här debatten kunde man bibringas den uppfattningen att moderaterna i Stockholms län var för en decentralisering av de statliga arbetsplatserna och ville medverka till en utlokalisering av dem till andra delar i regionen. Så är emellertid inte fallet. De verkliga bromsklossarna när det gäller en utlokalisering är just moderaterna. Det har vi bevis på i Stockholm.

Trafikfrågan för regionen måste också lösas. Den stora spridningen av boendet i förhållande till arbetsplatserna nödvändiggör en kraftig utbyggnad av kollektivtrafiken. Här är det framför allt angeläget med en upprustning av den spårbundna trafiken. Finansieringen av sådana åtgärder måste tryggas genom överföring av resurser från väg- och brobyggnader till kollektiva trafikmedel.

Pendeltågstrafiken kan med nuvarande spårbrist inte utökas i den utsträckning som vore nödvändig, och nedläggningen av Roslagsbanan innebär att man skrotar en väl fungerande spårbunden kollektivtrafik. Vpk föreslår att separata spår anläggs från Märsta i norr till Järna i söder samt att utbyggnaden på linjen Kungsängen–Haninge verkställs.

Vidare krävs en upprustning av stora delar av tunnelbanenätet. Reglerna för statsbidrag är tyvärr så utformade att det för en sådan nödvändig och energisparande investering inte medges statsbidrag. Reglerna måste därför ändras, så att sådana åtgärder kan komma i fråga att nätet rustas upp och inte slits ner.

Den borgerliga regeringens politik har också medfört allvarliga skadeverkningar på andra områden i regionen. Den har inneburit minskade bidrag till kommunala följdinvesteringar, dvs. bidrag till byggande av skolor i nya bostadsområden, och den har medverkat till att bostadsbyggandet i många kommuner helt har bromsats upp på grund av dålig kommunal ekonomi.

Kommunerna måste alltså erhålla en stimulans och en möjlighet att sätta i gång ett bostadsbyggande som motsvarar det stora behovet. För detta krävs ett särskilt stöd till nyproduktion i flerfamiljshyreshus från statsmakternas sida. Stödet bör också utgå till de följdinvesteringar som är nödvändiga.

Hyreshöjningarna i hela regionen måste också stoppas och nybyggnads-

hyrorna sänkas till en sådan nivå att vanliga löntagare, ungdomar och barnfamiljer har råd att hyra en rimlig och bra bostad. Det kan åstadkommas med ett riktat stöd till de allmännyttiga bostadsföretagen, genom att slopa byggmomsen och införa prisstopp på byggmaterial och genom en omfördelning av flera miljarder kronor från de största och mest lyxbetonade småhusen till hyresgäster i allmännyttan.

Den stora bostadsbristen måste byggas bort. Enbart i Stockholm finns det ca 40 000 människor i den nya bostadskön, och de representerar omkring 100 000 människor med bostadsproblem. De som är värst drabbade är ungdomar som inte får möjlighet att bilda egen familj med eget bo utan tvingas bo i hyresrum eller hos föräldrar. De har inte på laglig väg möjlighet att skaffa sig en egen bostad utan kan tvingas ut på den svarta marknaden.

Vi föreslår i vår motion att ett bostadsbyggnadsprogram omfattande minst 10 000 lägenheter per år genomförs för Stockholmsregionen. Sanering, ombyggnad, upprustning och förnyelse av dåliga bostadsmiljöer måste sättas i gång i betydande omfattning. Kollektiva boendeformer måste tillskapas, både i nyproduktionen och i redan befintlig bebyggelse. Sådana åtgärder ger arbete och sysselsättning åt många, även utanför den direkta byggnadsverksamheten. Stöd och stimulansåtgärder från samhällets sida för ett ökat bostadsbyggande skulle också hjälpa den övriga industrin och underlätta för de bostadslösa att få tak över huvudet.

Jag har tidigare ställt några frågor till regeringen och skulle vilja avsluta med att uppmana regeringens företrädare eller företrädare för utskottet att komma med svar på de som vi ser det mycket viktiga frågorna. Men jag vill uppmana er att inte ta upp tid i kammaren med att komma med den standardklyscha som industriministern tidigare använt, nämligen att industrin i regionen klarar sig bra och att den därigenom medverkar till en utjämning av obalansen i regionen. Ett sådant svar ger varken jobb åt arbetslösa eller bostäder åt bostadslösa, och det innebär inte heller någon utjämning av de stora obalanser i regionen som jag här har redovisat.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motion 1812.

Under detta anförande övertog talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 136 GÖREL BOHLIN (m) replik:

Herr talman! När Tommy Franzén försöker tolka den moderata inställningen till decentralisering måste jag korrigera honom.

En decentralisering som sker på så sätt att t. ex. ett statligt verk med en organisation med tentakler över hela landet flyttar över beslutsfunktioner och handläggning till regional och lokal nivå är både riktig, mänsklig och ur effektivitetssynpunkt bra. Det har vi också sagt i betänkandet. Men en flyttningspolitik där man flyttar hela verksamheter med allt vad det innebär för de enskilda människorna vill vi från moderat håll inte ha.

Budgetdepartementet har gett ut en rapport som heter Omlokaliseringens

effekter. I den redovisas effekterna av de omlokaliseringar som skett på 1970-talet. Det framgår att inte mer än en femtedel av de människor som fanns vid de aktuella verken vid beslutstillfället har flyttat med till andra orter. Resultatet för storstadsregionerna är alltså ur den synvinkeln inte så omfattande som det kanske verkar. För den mottagande orten har utlokaliseringen dock betytt en hel del. Tragedier i utlokaliseringens spår, som uppmärksammats i pressen, är enligt den här rapporten inte styrkta. Det är svårt att styrka sådana saker, men alla som genom släkt och vänner och på nära håll bevittnat omställningsprocessen kan berätta om tragedierna. Jag kan det, och personligen kan jag inte tänka mig att bidra till ytterligare svårigheter av den arten. Man ömmar för den som tvingas flytta från Jämtland eller Värmland, men för den som är uppvuxen på Söder i Stockholm är *det* hembygden, och han eller hon bör kunna räkna med förståelse och respekt för sina svårigheter.

Anf. 137 TOMMY FRANZÉN (vpk) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att Görel Bohlin även i den här replikväxlingen gör en vacker beskrivning av någonting som inte finns. Det är nämligen så, att när dessa frågor varit uppe i länsstyrelsen och landstinget har moderaterna varit mest emot att över huvud taget sprida de statliga verken. De har inte ens velat medverka till att flytta ut det nya verket till ändamålsenliga lokaler i Handen. Jag skall inte ta mer tid i anspråk för repliken utan bara konstatera att vad Görel Bohlin här har sagt strider mot verkligheten i länet när det gäller moderaternas arbete.

Anf. 138 NILS BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Industriminister Nils G. Åsling höll nyligen ett tal i Linköping om den framtida regionalpolitiken. Den nya ekonomiska situationen gör att vi måste lära oss att prioritera, hävdade industriministern och menade att det gäller att prioritera åtgärder som bidrar till att skapa *ny* produktiv verksamhet. En utvecklingsinriktad regionalpolitik måste därmed räknas som ett mycket viktigt alternativ till åtgärder som enbart har karaktären av uppehållande försvar, hävdade industriministern vidare.

Om man av industriministerns tal kan dra slutsatsen att regeringen börjar förstå att den hittillsvarande passiva hållningen inte kan fortsätta återstår att se. Ännu har vi inte märkt någon förändrad attityd.

Låt oss utgå ifrån att industriministern menar allvar med att en utvecklingsinriktad regionalpolitik är ett mycket viktigt alternativ till åtgärder som enbart har karaktären av uppehållande försvar, som han uttryckte det. Hur har då arbetsmarknadsutskottet levt upp till detta?

I två motioner, som jag skall beröra, har konkreta yrkanden rests, som i hög grad handlar om en utvecklingsinriktad regionalpolitik. Det gäller dels motion 1416, där jag har begärt initiativ för utformning av ett åtgärdsprogram för en ökning av sysselsättningen i Östergötland med hänsyn till länets speciella struktur, dels motion 1417, där jag tillsammans med Bertil Måbrink

fört fram det intressanta projekt som berör Småland och Östergötland och som getts namnet Inlands-ovalen.

När man ser hur arbetsmarknadsutskottet behandlat dessa frågor, kan man verkligen inte finna någon strävan att satsa på en utvecklingsinriktad regionalpolitik. Utskottets motiveringar för att avstyrka motionerna kan ge anledning att som i vissa frågetävlingar säga: Har ni uppfattat frågan?

Om man i motioner begär åtgärder som går utanför nuvarande regionalpolitik, kan inte dessa krav avvisas med hänvisning till nuvarande regionalpolitik.

När det gäller motionskravet på åtgärdsprogram för en ökning av sysselsättningen i Östergötland kan i korthet följande fakta redovisas.

Den negativa utvecklingen när det gäller sysselsättningen har i hög grad kännetecknats av att branscher och industrier som utgjort ryggraden avvecklats eller kraftigt minskat i betydelse. Det är inte bara den minskade sysselsättningen inom jord- och skogsbruk. Textilindustrin, som var dominerande i Norrköping, har nära nog helt försvunnit. Motala Verkstad är i det närmaste avvecklad. I Linköping har sysselsättningen ett mycket stort militärbetonat inslag. Andra industrijobb har avvecklats. Boxholm har kännning av krisen inom stålbranschen. Finspång har en sysselsättning som är starkt beroende av miljömässiga bedömningar. Krisen inom skogs- och träindustrin påverkar de södra länsdelarna, som redan förut har stark undersysselsättning. Det är den ena sidan av saken.

Den andra sidan av saken är att det också finns särskilda förutsättningar i detta län. Låt mig peka på några. Det finns universitet och teknisk högskola i länet med forskningsresurser. Det finns betydande yrkeskunskaper på olika områden som bör tillvaratas innan det är för sent. Inom den militära flygplansindustrin finns betydande resurser som kan komma till användning för utveckling på andra områden. Det finns förutsättningar för att utveckla ett elektroniskt datatekniskt centrum.

Mot denna bakgrund har jag i motionen förespråkat aktiva insatser för att möta problemen och tillvarata de särskilda förutsättningarna. Konkret innebär yrkandet utformning av ett åtgärdsprogram för ökad sysselsättning i Östergötland på grundval av länets speciella struktur. Det behövs exempelvis en samordning av forsknings- och planeringsresurserna.

Arbetsmarknadsutskottet, som inte bestrider motionens beskrivning av läget och möjligheterna, söker komma ifrån frågan genom att hänvisa till de åtgärdsförslag länsstyrelserna utarbetat och som senare kommer att behandlas. Men är detta det enda riksdag och regering skall åstadkomma för att uppnå en utvecklingsinriktad regionalpolitik? Kan inte arbetsmarknadsutskottets ledamöter se någon poäng i att staten tar initiativ till ett åtgärdsprogram grundat på den speciella strukturen i ett län, i detta fall Östergötland?

Utvecklingen i Östergötland liksom de särskilda förutsättningarna borde verkligen motivera statliga åtgärder som går utanför den hittills förda regionalpolitiken. Jag yrkar, herr talman, bifall till motion 1980/81:1416.

I motion 1417 har vi pekat på det intressanta projekt som betecknas

Inlands-ovalen. Det är regionalpolitiskt särskilt intressant genom att det går över de traditionella gränserna. Sju kommuner i fyra län berörs nämligen. Det är Kinda i Östergötland, Eksjö och Vetlanda i Jönköpings län, Uppvidinge i Kronobergs län och Hlögsby, Vimmerby och Hultsfred i Kalmar län. Ett gemensamt drag för dessa områden är att skogs- och träindustri är tunga komponenter i sysselsättningen.

Till det intressanta hör också att LO-sektionerna varit en drivande kraft för att arbeta fram projektet, men man har också uppnått samverkan med läns- och kommunmyndigheter, med näringsliv och politiska organisationer. Det är något av en folklig rörelse i området.

Som målsättning har bl. a. angetts att arbete, utbildning och kultur skall finnas inom Ovalens gränser. Den fackliga rörelsen har betonat att man inte begär ett skyddat och subventionerat näringsliv i regionen utan att det är hjälp till självhjälp som behövs. Det behövs statliga insatser av olika slag för att skapa en fungerande arbetsmarknad i Ovalen.

Ett omfattande åtgärdsprogram har utarbetats. Några punkter kan nämnas: lokalisering av basindustri till Ovalen, ökade ekonomiska medel till länens utvecklingsfonder, utbyggnad av kommunikationerna, satsning på Östersjöhandeln, träteknisk utbildning och forskning, strukturering av träindustrin, framför allt småhusbranschen.

Det borde vara angeläget med statligt stöd till ett projekt som detta. I stället för konkurrens mellan kommunerna söker man åstadkomma samverkan. Regionerna följer heller inte alltid länsgränserna, men regionalplaneringen gör traditionellt halt vid länsgränsen. En försöksverksamhet som går över länsgränserna för att angripa gemensamma problem borde få allt stöd.

I motionen har vi begärt att Inlands-ovalen i Småland-Östergötland bör komma i fråga som ett regionalpolitiskt försöksprojekt, att en statlig kommitté, vari bl. a. representanter för den fackliga rörelsen ingår, bör utses, att denna kommitté fortlöpande rapporterar om arbetet och att en offentlig utvärdering görs senast 1984. Arbetsmarknadsutskottet avstyrker motionen med bl. a. följande motivering:

”Arbetet med att ta fram regionala utvecklingsprojekt kan stödjas av de medel som ställs till länsstyrelsernas förfogande för länsplaneringen.”

Även här gör utskottet konststycket att avvisa krav som går utanför nuvarande insatser med att hänvisa till dessa insatser.

Som ytterligare motiv för avslag på motionen åberopar utskottet vad som anförts för att avslå en motion av två centerpartister, som begärt ett försöksprojekt för östra delarna av Jönköpings län och tre kommuner i Kalmar län. Motionärerna har uppenbarligen tagit intryck av Inlands-ovalen och kommit tämligen nära de frågor som aktualiserats i detta projekt. Det märkliga är dock att den ene motionären, Arne Fransson, suttit med i utskottet och formulerat avslaget på sin egen motion. Han har bl. a. skrivit under följande: ”Allmänt kan konstateras att det spektrum av åtgärder som aktualiserats i väsentliga delar faller utanför ramen för ett försöksprojekt av regionalpolitisk karaktär — — — .”

Herr talman! Enligt min mening är det anmärkningsvärt att ledamöter motionerar om frågor som drivs i en bygd och låtsas ställa upp på dessa, men samtidigt inte bara springer ifrån sina motioner utan t. o. m. medverkar till att de avslås.

Till skillnad från arbetsmarknadsutskottet anser jag att det är otillräckligt med nuvarande satsningar. Jag anser också att det är motiverat med statligt stöd för att göra Inlands-ovalen till ett regionalpolitiskt försöksprojekt. Jag yrkar därför, herr talman, bifall till motion 1980/81:1417.

Anf. 139 CLAES ELMSTEDT (c):

Herr talman! Jag vill göra några korta kommentarer med anledning av arbetsmarknadsutskottets betänkande.

Jag noterar naturligtvis med tillfredsställelse den förbättring när det gäller synen på regionalpolitiken i landet som jag kan skönja i betänkandet. Jag jämför då med det vi hade att ta del av på våren 1979, när vi diskuterade samma frågor. Då fanns en kallsinnighet som jag hade anledning fästa uppmärksamheten på mot bakgrund av de reservationer som centerpartiet den gången avgivit. I dessa reservationer togs upp problem som i många delar av landet utanför stödområdena är minst lika stora i dag, men jag noterar att utskottet nu är inne på samma linje som vi då redovisade. Det gäller bl. a. ett par Bergslagskommuner, och det gäller Olofströms kommun i Blekinge län, som utskottet nu föreslår skall i regionalpolitiskt hänseende behandlas på samma sätt som i stödområde 4.

Jag skall inte här gå in på någon närmare beskrivning av situationen i Blekinge län. Den framgår klart och tydligt av de motioner som är väckta liksom också av utskottets betänkande. Låt mig bara säga att det när det gäller arbetstillfällena har skett en stark åderlätning under senare år, och en minskning av befolkningen med ett par tusen människor har ägt rum under den senaste fyraårsperioden. Det är bra att man här i riksdagen nu kan börja skönja att det finns en uppfattning, som går ut på att det också i landamärens söderöver kan finnas bekymmer i de här sammanhangen – och att man är beredd att vidta åtgärder.

Jag vill gärna säga att vad som kanske är det största bekymret i Blekinge län är just avsaknaden av mindre företag, som ju i konjunkturnedgång visat sig fungera som en utomordentlig koordinator, därför att några av dem alltid arbetar i branscher som är uppe på vågkammen, när de stora tunga företagen är i vågdalarna.

Jag skall inte fördjupa mig mycket mer i detta utan bara konstatera att det arbete som pågår i länet för att man skall komma till rätta med problemen är mycket intensivt på alla håll. Jag tror att det är värdefullt med det tillskott som riksdagens arbetsmarknadsutskott nu föreslår.

Inom centerpartiet har vi ett regionalpolitiskt program under utarbetande, som kommer att antas vid stämmor framöver och som i korthet, när det gäller det här avsnittet, pekar i följande riktning: "En regionalpolitik blir inte fullgod förrän den har förmåga att verka i varje kommun eller del av kommun med brister i samhällsbilden, varhelst i landet detta område än ligger."

Jag tycker det är utmärkt att kunna konstatera att de åtgärder som utskottet föreslår ligger i linje med dessa krav, som vi sedan länge har drivit och som vi nu kommer att närmare presentera.

Vissa delar av stodområdet har fått en kraftigt förbättrad situation under 1970-talet, och det kan finnas skäl att begränsa stodområdets omfattning, samtidigt som man inrättar ett system som ger regeringen möjlighet att för en period – kortare eller längre – förklara ett visst område med regionalpolitiska problem som temporärt stodområde. Denna möjlighet bör finnas i hela landet.

Jag tycker att det som utskottet nu föreslår är ett steg i den riktningen, och jag noterar detta med tillfredsställelse. Det är ett ekonomiskt och inte minst ett psykologiskt positivt ställningstagande som utskottet har gjort, och det hälsas alltså med tillfredsställelse.

Anf. 140 MARGOT HÅKANSSON (fp):

Herr talman! Det är två representanter för Blekinge som avslutar den här dagens långa debatt. Blekinge är ett litet län men ett län med väldigt stora problem, och jag tror det är viktigt att vi nu har fått arbetsmarknadsutskottet att lyssna på oss och att riksdagen enhälligt kommer att fatta beslut om vissa åtgärder för Blekinge.

Jag vill bara säga några ord om arbetsmarknadsutskottets behandling av motion 817 från mig och de övriga borgerliga riksdagsledamöterna från Blekinge län.

Även om regeringen nu är i färd med att skriva en ny regionalpolitisk proposition, som förhoppningsvis skall uppmärksamma och åtgärda en del av de stora problem vi har i länet och som redovisats i länsplaneringen för Blekinge, så är det, herr talman, mycket viktigt att riksdagen redan nu beslutar om vissa åtgärder för vårt län. Det finns nya arbetstillfällen och intressanta projekt att utveckla i Blekinge inom t. ex. fiske, fiskberedningsindustri och trädgårdsnäring. Det finns stora och speciella förutsättningar för en utbyggnad av de här näringarna och för en gynnsam utveckling, om vi får litet hjälp i länet.

Men vi behöver också en ersättning för alla de statliga arbetstillfällen som vi har gått miste om under en lång följd av år, vi behöver åtgärder som utvecklar och differentierar industrin i länet och vi behöver även riktade regionalpolitiska stödformer som är nödvändiga för samtliga kommuner. Arbetsmarknadsutskottet har också i sin skrivning sagt att reglerna för stöd utom stodområdet bör ges en generös tillämpning för Blekinge län. Nu är det regeringen som har att leva upp till sitt ansvar och effektuera riksdagens intentioner enligt den positiva skrivningen från utskottet.

Claes Elmstedt har redan berört Olofström och vad det kommer att betyda för Olofström att nu få stöd i samma form som stödregion 4, med allt vad det innebär. För Karlskronas del finns det anledning återkomma när varvspositionen skall behandlas i riksdagen.

Eftersom de problem som vi har redovisat i vår motion till viss del är positivt behandlade är det med tillfredsställelse jag yrkar bifall till

arbetsmarknadsutskottets hemställan i betänkandet 1980/81:23, som förhoppningsvis kommer att innebära en förbättring inom vissa områden i vårt län.

Mom. 1 (förslag om en ny regionalpolitik)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för motion 1106 av Lars Werner m. fl.

Mom. 3 (regionalpolitikens inriktning)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservation 1 av Erik Johansson m. fl.

Mom. 11 (inplacering i stödområde av Hofors och Söderhamns kommuner)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 24 för motion 1060 av Bertil Måbrink i motsvarande del.

Mom. 24 (lokaliseringpåverkan av privat service- och tjänsteproduktion)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservation 2 av Erik Johansson m. fl.

Mom. 30 (industricentrum i Sollefteå)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservation 3 av Erik Johansson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 31 (industricentrum i Sveg)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservation 3 av Erik Johansson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 32 (industricentrum i Gällivare)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservation 3 av Erik Johansson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 33 (industricentrum i Torsby)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservation 3 av Erik Johansson m. fl. i motsvarande del.

Mom. 44 (statlig verksamhet till Hofors och Söderhamn)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 24 för motion 1060 av Bertil Måbrink i motsvarande del.

Mom. 50 (utvecklingsplan för Norrbottens län)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för motion 832 av Lars Werner m. fl.

Mom. 52 (åtgärdsprogram för Västerbottens inland)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 22 för motion 809 av John Andersson.

Mom. 53 (åtgärdsprogram för Sollefteå kommun)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för motion 618 av Sven Henricsson.

Mom. 55 (försöksverksamhet i Jämtlands län)

Utskottets hemställan, som ställdes mot motionerna 1427 av Sven Lindberg m. fl. och 1429 av Hans Lindblad, bifölls med acklamation.

Mom. 56 (åtgärdsprogram för bruksorterna)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservation 4 av Erik Johansson m. fl.

Mom. 57 (åtgärdsprogram för Bergslagen)

Utskottets hemställan bifölls med 298 röster mot 19 för motion 1836 av Lars Werner m. fl.

Mom. 59 (åtgärdsprogram för Gävleborgs län)

Utskottets hemställan med godkännande av utskottets motivering bifölls med 159 röster mot 151 för utskottets hemställan med den ändring i motiveringen som föreslagits i reservation 5 av Erik Johansson m. fl. 7 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 61 (insatser i Värmlands län)

Utskottets hemställan bifölls med 159 röster mot 158 för reservation 6 av Erik Johansson m. fl.

Mom. 62 (utvecklingsplan för Värmlands län m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 298 röster mot 18 för motion 848 av Raul Blücher i motsvarande del.

Mom. 63 (åtgärder för nya projekt i Uppland när anläggningsarbetena i Forsmark avslutas)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för motion 857 av Oswald Söderqvist.

Mom. 64 (åtgärdsprogram för Östergötlands län)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för motion 1416 av Nils Berndtson.

Mom. 66 (åtgärdsprogram för Stockholms län)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för motion 1812 av Tommy Franzén.

Mom. 69 (utvecklingsprogram för tekoregionerna)

Utskottets hemställan bifölls med 300 röster mot 17 för motion 1103 av
Lars Werner m. fl.

Mom. 73 (stöd till projektet Inlands-ovalen i Småland och Östergöt-
land)

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 18 för motion 1417 av Nils
Berndtson och Bertil Måbrink.

Mom. 77 (tvärvetenskapligt forskningscentrum i Västernorrlands län)

Utskottets hemställan bifölls med 297 röster mot 20 för motion 619 av Sven
Henricsson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

2 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgon-
dagens sammanträde.

3 § **Anf. 141 TALMANNEN:**

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppföres
dels näringsutskottets betänkande 44 främst bland två gånger bordlagda
ärenden,

dels omedelbart därefter de i dag en gång bordlagda ärendena skatteut-
skottets betänkanden 47 och 48,

dels övriga två gånger bordlagda ärenden i följande ordning:

näringsutskottets betänkande 46,

justitieutskottets betänkanden 26–29,

skatteutskottets betänkanden 43 och 45,

lagutskottets betänkande 14,

socialförsäkringsutskottets betänkanden 22 och 24 samt

socialutskottets betänkanden 17 och 18.

4 § Kammaren åtskildes kl. 00.07.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Solveig Gemert